ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 63ον. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 1927. Ἀριθ. 9

ΑΙ ΔΥΟ ΠΥΛΑΙ

«Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, διότι πλατεῖα εἶναι ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽αὐτῆς. Ἐπειδὴ στενὴ εἶναι ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ φέρουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν».

Ματθ. ζ' 13, 14.

Εἶναι πολὺ παράδοξον καὶ ἀπορίας ἄξιον τὸ νὰ βλέπῃ τις πολλάκις ἀνθρώπους μὲ τὰς Γραφὸς ἀνὰ χεῖρας δοξάζοντας καὶ κηρύττοντας διδασκαλίας ὅλως ἀντιθέτους πρὸς αὐτάς. Καὶ ὅμως τὸ κακὸν τοῦτο εἶναι πολὺ κοινὸν καὶ χρησιμεύει ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς διακηρύξεως τῶν Γραφῶν, ὅτι «ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπατηλὴ ὑπὲρ πᾶν πρᾶγμα καὶ σφόδρα διεφθαρμένη» (Ἱερ. ιζ' 9) καὶ ὅτι ἂν μὴ ἀνακαινισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θέλει πάντοτε ὁδηγεῖ πρὸς τὴν πλάνην καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

Οὕτω λ. χ. πολλοί, πλεῖστοι τῶν ὀνομαζομένων Χριστιανῶν πρεσβεύουσιν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ***πολὺ ἀγαθὸς*** ἢ ὥστε νὰ τιμωρήσῃ αἰωνίως τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἰδίαις χερσὶν ἔπλασεν, ὅσον καὶ ἂν ἦναι οὗτος κακὸς καὶ ἁμαρτωλός.

Ἕτεροι νομίζουσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ***ἐκ φύσεως εἶναι ἀγαθός***, ἑπομένως εἶναι ἄξιος τῆς θείας εὐνοίας καὶ σωτηρίας.

Ἄλλοι διϊσχυρίζονται, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πολὺ ὑψηλὸς ἢ ὥστε νὰ ***καταδέχηται*** νὰ λαμβάνῃ ὑπ᾽ὄψιν τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ ἀσημάντῳ ταύτῃ γωνίᾳ τοῦ ἀπείρου του Σύμπαντος, οὐδὲ φροντίζει ποσῶς ἂν οἱ ἄνθρωποι τὸν λατρεύωσιν ἢ τὸν βλασφημῶσιν—ἂν ἦναι καλοὶ ἢ κακοὶ—ἂν εἰρηνεύωσιν ἢ μάχωνται πρὸς ἀλλήλους—ταῦτα πάντα ἀφορῶσιν αὐτούς, οὐχὶ Αὐτόν!

Ἕτεροι πάλιν ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι ἡ ***πλειονοψηφία τῶν ἀνθρώπων δὲν δύναται νὰ σφάλλῃ.*** Ὅθεν ἀκούομεν αὐτοὺ λέγοντας: «Ὅπου ὑπάγουν οἱ πολλοί, ἐκεῖ καὶ ἡμεῖς», ὡς ἐὰν ἡ ἀλήθεια, τὸ δίκαιον, τὸ ὀρθὸν ἦτο μὲ τὰ πλήθη. Ἡ ἰδέα αὕτη, καίπερ ἐσφαλμένη, κρατεῖ μόλον τοῦτο μυριάδας ψυχῶν ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ.

Καθ᾽ ὅλους τούτους, ὅσους προανεφέρομεν, ἡ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁδὸς δὲν παρέχει πολλὰς δυσκολίας—δὲν εἶναι καὶ τόσον «τεθλιμμένη», ὅσον ἀρέσκονται νὰ παριστῶσιν αὐτὴν οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου· ἑπομένως ὁ Οὐρανὸς—ὁ παράδεισος—δὲν εἶναι δυσαπόκτητος.

Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἰδέα τῶν ἀνθρώπων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ἀνωτέρω ἐδάφιον εἶναι σαφὲς καὶ ῥητόν, καὶ κατ' αὐτὸ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύο ὑπάρχουσιν ὁδοὶ ἐκ διαμέτρου πρὸς ἀλλήλας ἐναντίαι, καὶ εἰς ὅλως ἀντιθέτους τόπους φέρουσαι: Ἡ ***εὐρύχωρος***, εἰς ἣν εἰσέρχεταί τις διὰ πύλης ***πλατείας,*** καὶ ἡ ***τεθλιμμένη***, ***ἥτις ἔχει πύλην στενήν.*** Ὅτι διὰ τῆς πλατείας πύλης εἰσέρχονται, εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν εὐρύχωρον ὁδὸν ***πολλοί,*** τὴν στενὴν δέ ***εὑρίσκουσιν ὀλίγοι.*** Ὅτι ἡ εὐρύχωρος ὁδὸς φέρει, ἀπολήγει εἰς ***ἀπώλειαν,*** ἡ δὲ τεθλιμμένη εἰς ***ζωὴν αἰώνιον.***

Ὅτι ἡ πύλη, ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν εὐρύχωρον ὁδόν, εἶναι πλατεῖα καὶ ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι τῷ ὄντι εὐρύχωρος, καταφαίνεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν καθ' ἑκάστην εἰσερχομένων δι' αὐτῆς καὶ περιπατούντων ἐν αὐτῇ. Μόλις ὁ ἄνθρωπος ἄρχεται νὰ κάμνῃ χρῆσιν τοῦ λογικοῦ του, νὰ μεταχειρίζηται τὴν θέλησίν του, ἀμέσως εἰσέρχεται διὰ τῆς πλατείας πύλης εἰς τὴν εὐρύχωρον ὁδόν, ἀμέσως προστίθεται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν παραβατῶν τοῦ ἁγίου Νόμου τοῦ Θεοῦ.

Τοῦτο μᾶς λέγει ἡ ἰδία ἡμῶν παρατήρησις καὶ πεῖρα, τὸ ἐπιβεβαιοῖ δὲ καὶ ἡ Γραφή, καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Νῶε (Γεν. ϛ'. 5) μία μόνη οἰκογένεια (καὶ αὐτὴ οὐχὶ ὁλόκληρος) ἐβάδιζεν εἰς τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν ζωήν, ὅλος δὲ ὁ ἄλλος κόσμος ἐπορεύετο διὰ τῆς εὐρυχώρου ὁδοῦ πρὸς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἐπὶ τέλους κατεποντίσθη ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀβραὰμ μόνον αὐτὸς καὶ ὁ Λὼτ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἦσαν εὐσεβεῖς.

Εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ τὰς ἄλλας ἐκ τῶν πέντε πόλεων τῆς πεδινῆς, μόνος ὁ Λὼτ εὑρέθη δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Γεν. ιη.').

Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Χαναὰν ἦσαν πονηροὶ καὶ διεφθαρμένοι καὶ διὰ τοῦτο ἠφανίσθησαν.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Προφητῶν, ὅπως καταφαίνεται ἐκ τῶν προφητειῶν αὐτῶν, τὸ μέγιστον μέρος τοῦ κόσμου, συμπεριλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἦσαν ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ καταδεδικασμένοι εἰς ἀπώλειαν.

Καὶ ὅταν δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς, πόσον ὀλίγοι ἦσαν οἱ δίκαιοι! Ἅπας ὁ κόσμος, πλὴν τῶν Ἰουδαίων, εἶχε πέσει εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ ἐκυλίετο ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν Ἰουδαίων πόσον ὀλίγοι, ὡς ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα, ἀνέμενον τὸ σωτήριον τοῦ Κυρίου!

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ, ἦσαν ἐναντίοι τοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ πολὺ πλῆθος, εἰς τὸ πεῖσμα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν θαυμάτων, τῶν διδασκαλιῶν καὶ τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ βίου, ἔκραζεν: «Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν!»

Καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν δὲ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ, πόσον ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοί!

Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ περιφημότατοι μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων παντὸς αἰῶνος καὶ πάσης χώρας, καίπερ ἔχοντες κανόνα ἠθικῆς πολὺ κατώτερον τοῦ

Εὐαγγελικοῦ, κηρύττουσιν ὅμως καὶ ἀνομολογοῦσιν ὡς **ἀλήθειαν,** ὅτι τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι πονηροί, κλίνοντες πρὸς τὴν κακίαν. Μεταξὺ τούτων ὁ Σωκράτης, ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, ἐδόξαζε καὶ ἐκήρυττε (κατὰ τὸν μαθητὴν καὶ φίλον αὐτοῦ Ξενοφῶντα), ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι **φυσικὸν** πρᾶγμα, ἀλλ' **ἐπίκτητον, ἀσκητόν**, ἤτοι ἀποκτώμενον δι' ἀσκήσεως, διὰ κόπων καὶ μόχθων καὶ ἱδρῶτος, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι ἐκλέγουσι τὴν ὁδὸν τῆς κακίας, διότι κατ' ἀρχὰς φαίνεται εὔκολος, ἂν καὶ ἐν τέλει ἀποβαίνῃ δυσκολωτέρα. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν δὲ τοῦ λόγου του ἀναφέρει καί τι χωρίον ἐκ τοῦ Ἡσιόδου, τὸ ἑξῆς:

«Τὴν μὲν γάρ κακότητα καὶ ἰλαδόν ἐστιν ἑλέσθαι
Ρηϊδίως· λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ρηϊδίη δὴ ἔπεται πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα».

(Ἡσιόδ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 287 ἐπ.).

Τοῦτ' ἔστι: «Τὴν μὲν κακίαν εὐκόλως καὶ τὰ πλήθη δύνανται νὰ ἀποκτήσωσι· διότι εἶναι λεία ἡ ὁδὸς καὶ κεῖται πολὺ ἐγγύς. Τῆς δὲ ἀρετῆς προέταξαν ἱδρῶτα (κόπον) οἱ ἀθάνατοι θεοί· μακρὰ δὲ καὶ ἀνωφερὴς εἶναι ἡ πρὸς αὐτὴν ὁδὸς καὶ τραχεῖα κατ' ἀρχάς· ὅταν δὲ φθάσῃ τις εἰς τὸ τέρμα, καθίσταται τοῦ λοιποῦ εὔκολος, καίπερ χαλεπὴ οὖσα».

Εἶναι παράδοξος ἡ ὁμοιότης τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Ἡσιόδου πρὸς τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῷ ὑπὸ μελέτην χωρίῳ. Ὁ δὲ Ἡσίοδος ἔζησε περὶ τὰ 700 ἔτη π. Χρ. καὶ ὁ Σωκράτης περὶ τὰ 400 π. Χρ.

Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν μετ' αἰσχύνης, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως ἔτι καὶ νῦν, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ὀνομαζομένοις Χριστιανοῖς.

Πόθεν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ μάχαι μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν ἐθνῶν; Πρὸς τί αἱ θύραι καὶ τὰ κλεῖθρα ἐν ταῖς οἰκίαις ἡμῶν καὶ ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἡμῶν; Πρὸς τί οἱ χωροφύλακες, οἱ στρατιῶται καὶ αἱ ἀστυνομίαι εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία μας; Πρὸς τί τὰ δικαστήρια καὶ αἱ φυλακαί μας;

Διατί φοβούμεθα τὴν νύκτα καὶ ὅταν ταξειδεύωμεν; Δὲν παρατηροῦμεν πανταχοῦ σχεδὸν ψεῦδος, ἀπάτην καὶ κλοπήν, θυμόν, ὑπερηφάνειαν καὶ πλεονεξίαν, ἀκαθαρσίαν καὶ ἐγκλήματα παντοειδῆ;

Πλατεῖα τῷ ὄντι, πλατυτάτη εἶναι ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ περιπατοῦντες ἐν αὐτῇ.

Ἐν αὐτῇ περιπατοῦσι πάντες οἱ ἀσελγεῖς καὶ ἀκάθαρτοι, οἱ μέθυσοι καὶ κοιλιόδουλοι, οἱ ὑποκριταὶ καὶ ψεῦσται, οἱ δειλοὶ καὶ εἰδωλολάτραι, οἱ φιλάργυροι καὶ ἄδικοι, οἱ ἅρπαγες καὶ πλεονέκται καὶ οἱ ἀσεβεῖς, καὶ πάντες οἱ ἔχοντες «μόρφωσιν μὲν εὐσεβείας, ἠρνημένοι δὲ τὴν δύναμιν αὐτῆς»—πάντες οἱ διαστρέφοντες τὴν ἀλήθειαν καὶ καπηλευόμενοι τὸν λογον τοῦ Θεοῦ χάριν αἰσχροῦ κέρδους—πάντες ὅσοι παραβαίνουσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἵνα κρατήσωσι τὰς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων ἢ ὅσοι κάμνουσι πολλὰς καὶ μακρὰς προσευχὰς μόνον πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ νὰ κατατρώγωσιν οὕτως εὐκολώ-

τερον τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν—οἱ ἔξωθεν μὲν φαινόμενοι καλοὶ καὶ ὡραῖοι, ὡς οἱ ἀσβεστωμένοι τάφοι, ἔσωθεν δὲ γέμοντες ἀκαθαρσίας καὶ κακῶν ἐπιθυμιῶν.

Πάντες οἱ ἀρνούμενοι τὸν μόνον Δεσπότην καὶ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν —πάντες οἱ ἐλπίζοντες τὴν σωτηρίαν των ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς μεγάλης ἱλαστηρίου θυσίας καὶ ἀξιομισθίας τοῦ Χριστοῦ—πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐπιδιώκοντες τὰ τοῦ κόσμου μᾶλλον παρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ —πάντες ὅσοι ἀμελοῦσι τὸν Θεὸν καὶ ζῶσι χωρὶς προσευχήν, καὶ τῶν ὁποίων ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἡμῶν πάντας τούτους, πόσοι νομίζετε ὅτι θὰ ἦναι οἱ ἐναπολειφθέντες;

Ἐὰν ἄγγελός τις διέβαινεν, ὅπως ποτὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, διὰ τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ ἔκαμνε σημεῖον ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκείνων, οἵτινες δὲν ζῶσιν ἐν τοιαύταις ἁμαρτίαις, ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν, πόσοι, ὑποθέτετε, ὅτι θὰ ἦσαν οἱ τοιοῦτοι;

Ἀλλὰ πιθανὸν νὰ μὴ πιστεύητε, ὅτι αἱ προμνημονευθεῖσαι ἁμαρτίαι ἀποκλείουσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἰδίως ἐκείνους, οἵτινες ἐβαπτίσθησαν καὶ μάλιστα συμμορφοῦνται μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς θρησκείας.

Ἴσως νομίζετε, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὅμοιος μὲ ἡγεμόνα ἢ πολιτικὸν ἄνδρα, ὅστις, ἵνα κρατῇ τοὺς ὀπαδοὺς καὶ ὑπηκόους του ὑπὸ τὴν σημαίαν του, τοῖς ἐπιτρέπει νὰ πράττωσι πᾶν εἶδος κακίας—ὅτι ἂν μόνον καλῶσιν αὐτὸν Κύριον, θέλουσιν εἶσθαι καθ' ὅλα εὐάρεστοι εἰς Αὐτόν, δύνανται νὰ ζῶσιν ὅπως θέλουσι καὶ νὰ πράττωσι πᾶν ὅ, τι ἐπιθυμοῦσι.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτως. Οὔτε τὸ βάπτισμα, οὔτε ἡ κοινωνία τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, οὔτε αἱ νηστεῖαι, οὔτε αἱ ἐλεημοσύναι, καί περ καλὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ διατεταγμένα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δύνανται νὰ σώσωσι τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν οὗτος μὴ ὑποταχθῇ ὁλοσχερῶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ παραιτήσῃ τὰς ἁμαρτίας του.

Ἐάν τις συμπορεύηται μετὰ τοῦ πλήθους ἐν τῇ εὐρυχώρῳ ὁδῷ, βεβαίως θέλει ἀπολεσθῇ.

Ἐάν τις ἐξ ἡμῶν εἰσέλθῃ ποτὲ εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ κατορθώσῃ τοῦτο μόνον διὰ τῆς στενῆς πύλης, τὴν ὁποίαν ὀλίγοι εὑρίσκουσιν, αὐτὴ δὲ εἶναι τόσον στενή, ὥστε εἰς οὐδένα ἐπιτρέπει νὰ εἰσέλθῃ μὲ τὰς ἁμαρτίας του.

Ὁ θέλων νὰ εἰσέλθῃ δι' αὐτῆς, πρέπει πρῶτον νὰ παραιτήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, πρέπει ν' ἀπορρίψῃ πᾶν εἴδωλον, πρέπει νὰ ἀποθέσῃ πάντα ὄγκον καὶ πᾶν βάρος καὶ τὴν εὐκόλως ἐμπεριπλέκουσαν αὐτὸν ἁμαρτίαν (Ἑβρ. ιβ'. 1.).

Πρέπει ν' ἀφήσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ὀργήν, τὸ μῖσος, τὴν ἀγάπην τοῦ κόσμου καὶ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, ἅτινα πάντα ἀντιστρατεύονται πρὸς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὸν Χριστόν, πρέπει νὰ λαμβάνῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ μανθάνῃ παρ' Αὐτοῦ ὅτι εἶναι πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.

Πρέπει νὰ ἦναι ἕτοιμος νὰ ὑποφέρῃ διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν Αὐτοῦ περιφρόνησιν, ζημίαν, κόπους καὶ πόνους, φυλακίσεις, διωγμοὺς καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.

Πρέπει νὰ ἦναι ἕτοιμος νὰ παραιτήσῃ, νὰ λησμονήσῃ καὶ νὰ μισήσῃ πατέρα, μητέρα, ἀδελφούς, ἀδελφάς, τεκνα καὶ συγγενεῖς καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου.

Πρέπει νὰ προτιμᾷ, ὡς ὁ Μωϋσῆς (Ἑβρ. ια΄. 25), νὰ συγκακουχῆται μετὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ ἔχῃ «πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν ἁμαρτίας».

Ἀλλά, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι δυσκολώτατα, ἂν μὴ ἀδύνατα. Τίς ποτε δύναται νὰ τὰ πράξῃ;

Ἀναγνωρίζω καὶ ὁμολογῶ καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει, ὅτι ἡ πύλη εἶναι στενωτάτη καὶ ἡ ὁδὸς τεθλιμμένη καὶ τραχεῖα καὶ ὀλίγοι οἱ εὑρίσκοντες καὶ διερχόμενοι αὐτήν· ἀλλ' ὅμως ὁ προστάττων ἡμῖν ν' ἀγωνιζώμεθα νὰ εἰσέλθωμεν διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ νὰ βαδίζωμεν εἰς τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν εἶναι καὶ ἱκανὸς καὶ ἕτοιμος νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἐκτελέσωμεν ταῦτα.

Ναί, οὐ μόνον ταῦτα πρέπει νὰ πράξῃ ὁ θέλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ προσέτι νὰ παραιτήσῃ πᾶσαν μωρὰν συνομιλίαν καὶ πάντα ἀργὸν λόγον, ἅτινα οὐ μόνον πρὸς οἰκοδομὴν δὲν χρησιμεύουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς βλάβην τῶν ἄλλων τείνουσι, καὶ νὰ συνομιλῇ περὶ πραγμάτων, ἅτινα δύνανται νὰ ὠφελήσωσι τος ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Πρέπει νὰ καταπνίγῃ τοὺς ματαίους καὶ ἀκαθάρτους διαλογισμούς, οἵτινες ἐγείρονται ἐν τῇ διεφθαρμένῃ καρδίᾳ του καὶ ἀδιακόπως ν' ἀγωνίζηται ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας.

Πρέπει νὰ ἀνθίσταται εἰς τὰς μεθοδείας τοῦ Διαβόλου—νὰ ἦναι ἐγκρατὴς καὶ ἄγρυπνος καὶ νὰ ἀσκῆται εἰς τὴν προσευχήν. Καὶ ταῦτα πάντα πρέπει νὰ πράττῃ μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι θέλει δυσφημισθῆ, ὑβρισθῆ, φυλακισθῆ, διωχθῆ, καὶ πιθανὸν θανατωθῆ, διότι γέγραπται, ὅτι «πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ διωχθήσονται».

Ἂς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν ἡμᾶς αὐτούς: Διὰ τίνος πύλης εἰσήλθομεν ἡμεῖς, καὶ εἰς ποίαν τῶν δύο ὁδῶν βαδίζομεν;

Ἐὰν εἰλικρινῶς ἐξετάσωμεν, θέλομεν πληροφορηθῆ περὶ τούτου. Ἂς μὴ ἀπατῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς μὲ τὴν ψευδῆ ἐλπίδα, ὅτι ἐπειδὴ πιστεύομεν ὅ,τι πιστεύει ὁλόκληρον τὸ ἔθνος μας, καὶ πολλὰ ἄλλα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐκτὸς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο εὑρισκόμεθα ἐν τῇ ἀληθείᾳ, εἰς τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν ζωήν. Ἀλλ' ἔχοντες κατὰ νοῦν τὴν ἀνωτέρω ὡραίαν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ εἰσέλθωμεν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ἥτις εἶναι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ νὰ βαδίζωμεν εἰς τὴν τεθλιμμένην καὶ τραχεῖαν ὁδόν, ἣν ὀλίγοι εὑρίσκουσι· διότι πλατεῖα εἶναι ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός, δι' ἧς τὰ πλήθη τοῦ κόσμου βαδίζουσι· καὶ ἐὰν ἤμεθα μεταξὺ αὐτῶν, θὰ καταντήσωμεν ἀφεύκτως εἰς ἀπώλειαν. Εἴθε δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ εὐλογήσῃ σήμερον τὰς ἀληθείας ταύτας εἰς τὰς ψυχὰς πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, 1873).

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια).

Ι'.

Ἡ παραβολὴ τῶν δύο υἱῶν.

Ματθ. κ'. 28—32.

Ὁ Κύριος ἡμῶν εἶχεν ἀντικρύσει μὲ ἄλλην ἐρώτησιν τὴν ἐρώτησιν, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἐχθροὶ Αὐτοῦ προσεπάθησαν εἴτε νὰ τὸν ἀποστομώσουν, ἐὰν ἤθελεν ἀρνηθῇ νὰ ἀπαντήσῃ, εἴτε νὰ εὕρουν αἰτίαν κατηγορίας ἐναντίον Αὐτοῦ, ἐὰν ἀπήντα ὡς ἐπερίμενον ὅτι θὰ ἀπήντα. Ἤδη ὁ Κύριος αὐτὸς γίνεται ὁ ἐπιτιθέμενος καὶ λέγει μίαν σειρὰν ἐκ τριῶν παραβολῶν, εἰς τὰς ὁποίας, ὡς εἰς κάτοπτρον, θὰ ἠδύναντο οἱ ἀντίδικοι Αὐτοῦ νὰ ἴδουν ἑαυτούς, τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς καρδίας των, τήν ἀσέβειάν των, τὴν ἐνοχήν των διὰ τὸ ἀνοσιούργημα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦδε ἐμελέτων νὰ διαπράξουν κατ' Αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ἀκόμη καὶ αἱ παραβολαὶ αὗται, παρ' ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῆς καταδίκης, τὴν ὁποίαν διδάσκουν, διαπνέονται ὑπὸ ἀληθοῦς εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγάπης, μαρτυροῦσαι τὴν ἐπιθυμίαν Αὐτοῦ ὅπως καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐχθρούς Του ἀφυπνίσῃ, ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς πονηρᾶς αὐτῶν προθέσεως, σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἁμαρτίας, ἣν ἐσχεδίαζον, καὶ κερδήσῃ καὶ αὐτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πρώτη τῶν παραβολῶν τούτων, ἡ τῶν δύο υἱῶν, δὲν ἐμβαθύνει τόσον, ὅσον αἱ ἑπόμεναι δύο, εἰς τὸ ζήτημα. «***Ἀλλὰ τί σᾶς φαίνεται; Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.***» Ἐνταῦθα, ὡς ἐν Λουκ. ιε.' 11, ὑπονοοῦνται δύο μεγάλαι ἠθικαὶ τάξεις ἀνθρώπων. Τῆς μιᾶς τῶν τάξεων ἢ κατηγοριῶν τούτων δείγματα καὶ ἀντιπρόσωποι ἦσαν οἱ ***Φαρισαῖοι*** — τῆς τε ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πάσης ἐποχῆς Ἡ τάξις αὕτη περιλαμβάνει πάντας ὅσοι ***ζητοῦν νὰ δικαιωθοῦν διὰ τοῦ Νόμου***, καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Νόμου κατορθώνουν νὰ ἀποφεύγουν τὰς φανερὰς ἠθικὰς παραβάσεις. Ἡ ἄλλη τάξις, τῆς ὁποίας ἀντιπρόσωποι ἦσαν τότε οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι, περιλαμβάνει πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἀπετίναξαν φανερῶς καὶ προκλητικῶς τὸν ἠθικὸν ζυγὸν καὶ ***ἀσυστόλως παραβαίνουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.***

Βεβαίως ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων τῆς πρώτης κατηγορίας εἶναι καλλιτέρα — ἡ δικαιοσύνη ἡ ἐκ τοῦ Νόμου εἶναι προτιμωτέρα τῆς φανερᾶς καὶ ἀσυστόλου ἀνομίας — ἀρκεῖ μόνον ἡ δικαιοσύνη αὕτη νὰ ἦναι ἑτοίμη νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπέναντι τῆς δικαιοσύνης τῆς ἐκ πίστεως, ὅταν αὕτη ἐμφανισθῇ—ἀρκεῖ ἡ ἐκ τοῦ Νόμου δικαιοσύνη νὰ αἰσθάνηται ὅτι εἶναι ἀτελής. Τοῦτο θὰ συμβῇ πάντοτε, ὅταν ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τήρησιν τοῦ Νόμου ὑπῆρξεν εἰλικρινὴς καὶ ἄδολος· τότε ὁ Νόμος πράγματι θὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὸν προορισμόν του, τοῦ νὰ ἦναι «παιδαγωγὸς πρὸς τὸν Χριστόν.» Ἐὰν ὅμως ἡ ἐκ τοῦ Νόμου δικαιοσύνη

ἦναι τελείως εὐχαριστημένη μὲ τὸν ἑαυτόν της, ἐὰν ἀρκῆται εἰς μόνην τὴν τυπικὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ Νόμου, ἐὰν ἦναι ἀλαζὼν καὶ ψυχρὰ καὶ στερῆται ἀγάπης, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίζῃ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ πίστεως, τότε εἶναι πολὺ προτιμώτερον ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἀφυπνισθῇ ἐκ τῆς πεπτωκυίας του καταστάσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ παραπτωμάτων, ἢ νὰ μένῃ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς πραγματικῆς του θέσεως, βαυκαλιζόμενος ὑπὸ πεποιθήσεως ἐπὶ μιᾶς ἀπατηλῆς καὶ ἀνυπάρκτου δικαιοσύνης. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ Παῦλος (Ρωμ. ζ'. 7-9), ὅπως ἄλλως τε καὶ ὁλόκληρος ἡ Γραφή, διδάσκει ὅτι ἡ χειρίστη ἁμαρτία εἶναι τὸ νὰ νομίζῃ τις ἑαυτὸν ὅτι εἶναι ἐκτὸς ἁμαρτίας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὑπογραμμίζει ἡ διαγωγὴ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ἡ διαγωγὴ τοῦ Φαρισαίου ἀπέναντι τοῦ τελώνου ἐν τῷ ναῷ, κτλ.

«***Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν πρῶτον εἶπε, Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάσθητι ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.***» Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη κλῆσις, τὴν ὁποίαν κάμνει ὅ τε φυσικὸς νόμος καὶ ὁ ἀποκεκαλυμμένος νόμος τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, προσκαλῶν αὐτὴν νὰ φέρῃ καρπὸν πρὸς τὸν Θεόν. Τὴν κλῆσιν ταύτην οἱ τελῶναι καὶ φανεροὶ ἁμαρτωλοὶ προφανῶς περιεφρόνησαν καὶ ἠμέλησαν. Ὁ πρῶτος υἱὸς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς ἀπήντησεν: «***Δὲν θέλω***». Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ ἀπότομον τῆς ἀπαντήσεως ταύτης. Ὁ ἀπειθὴς υἱὸς δὲν λαμβάνει κἂν τὸν κόπον νὰ μετριάσῃ κάπως τὴν ἄρνησίν του, ὡς οἱ προσκεκλημένοι ἐκεῖνοι τῆς ἄλλης παραβολῆς, οἵτινες εἶπον: «***Παρακαλῶ, ἔχε με παρῃτημένον***». Ὁ υἱὸς λοιπὸν οὗτος εἰκονίζει τοὺς ἀνεπιτηδεύτους, ἀφρόντιδας, ἀσυστόλους ἁμαρτωλούς.

«***Ἐλθὼν καὶ πρὸς τὸν δεύτερον εἶπεν ὡσαύτως καὶ ἐκεῖνος ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ὑπάγω, κύριε***». Οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ἐπιτηδευόμενοι ζῆλον ὑπὲρ τοῦ Νόμου, ἐφέροντο ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ὡς πρόθυμοι νὰ ἐκπληρώσουν πάσας τὰς διατάξεις αὐτοῦ. Ἡ προθυμία των αὕτη ἦτο ὁποία ἡ τοῦ δευτέρου υἱοῦ.

Εἰς ἄλλην τινὰ περίστασιν ὁ Κύριος τοὺς κατηγορεῖ ὅτι λέγουν καὶ δὲν πράττουν (Ματθ. κγ'. 2), καὶ ἄλλοτε πάλιν ἀναφέρει τὸ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου ὡς ἐφαρμοζόμενον εἰς αὐτούς: «Ὁ λαὸς οὗτος μὲ πλησιάζει μὲ τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ μὲ τὰ χείλη μὲ τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν μακρὰν ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ» (Ματθ. ιε'. 8). Τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν προκειμένην παραβολήν. Ὅταν ἦλθεν ὁ προσδιωρισμένος καιρός, ὅταν ἐπεφάνη Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς καλῶν εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς ἀνανέωσιν τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ, τότε πολλοὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ φανερῷ ἀσεβῶν μετενόησαν καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ὅπως ὁ υἱός, ὁ κατ' ἀρχὰς ἀπειθήσας εἰς τὴν πατρικὴν ἐντολήν, «***ὕστερον μεταμεληθεὶς ὑπῆγε.***» Τοὐναντίον ἡ πραγματικὴ ἀσέβεια τῶν Φαρισαίων, ἡ ὑποκρυπτομένη ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ζήλου καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐξεδηλώθη τότε φανερῶς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ ἐπιτηδευόμενοι προθυμίαν νὰ ἐκτελέσουν τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, «***δὲν ὑπῆγον***».

Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐρωτᾷ τοὺς ἀντιδίκους Αὐτοῦ: «***Τίς ἐκ τῶν δύο ἔπραξε τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ;***» Καὶ οὗτοι ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσουν: «***Ὁ πρῶτος***». Ἐφ' ᾧ ὁ Κύριος ἀμέσως ἐκφέρει τὴν πρακτικὴν ἐφαρ-

μογὴν τῆς ὁμολογίας των: ***«Ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ὑπάγουσι πρότερον ὑμῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»***.

Λέγων ***«πρότερον ὑμῶν»***, ὑποδεικνύει ὅτι ἡ θύρα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐλπίδος δὲν ἐκλείσθη δι' αὐτούς, ἀλλὰ παρέμενεν ἀνοικτή· ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀπεκλείοντο τῆς βασιλείας, ἀλλ' ἠδύναντο ἀκόμη, ἐὰν ἤθελον, νὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς ἄλλους.

Ἑρμηνευταί τινες τονίζουσι τὰς λέξεις ***«ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης»***, ὡς ἐὰν ἔλεγεν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Φαρισαίους: Ὁ Βαπτιστὴς ἦλθεν, ὡς τύπος τῆς ἐκ τοῦ Νόμου δικαιοσύνης, εἰς τὴν ὁποίαν σεῖς καυχᾶσθε ὅτι ἀσκεῖσθε. Δὲν ἦλθε καλῶν εἰς τὴν νέαν ζωὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς ὁποίας ἐγὼ εἶμαι ὁ Τύπος, καὶ τὴν ὁποίαν σεῖς δὲν θὰ ἠδύνασθε νὰ ἐννοήσητε· δὲν ἦλθε ζητῶν νὰ βάλῃ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· ἀλλ' ἦλθεν ἐφαρμόζων αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν ἀντίληψιν περὶ δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν σεῖς προσποιεῖσθε ὅτι ἀκολουθεῖτε—δηλ. τὸν τέλειον ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τὴν αὐστηρὰν καὶ ἀσκητικὴν ζωήν. Καὶ ὅμως δὲν ἐδέχθητε αὐτόν, ὅπως δὲν ἐδέχθητε καὶ ἐμέ. Τὸν κατηγορήσατε διὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ βίου του, ὅπως κατηγορεῖτε ἐμὲ διὰ τὴν κοινωνικότητα καὶ καταδεκτικότητά μου. Καὶ τὸν ἀπερρίψατε ὄχι μόνον ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπεφάνη, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, ὅτε τὸ κήρυγμά του ἀπέδωκε καταφανεῖς καρποὺς διὰ τῆς ἐπιστροφῆς πολλῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ***Σεῖς δὲ ἰδόντες, δὲν μετεμελήθητε ὕστερον, ὥστε νὰ πιστεύσητε εἰς αὐτόν.***

Εἰς πολλὰ χειρόγραφα τῆς Κ. Διαθήκης (ἐξ ὧν τινα οὐχὶ ἐκ τῶν ἀσημοτέρων), ἡ προκειμένη παραβολὴ ἀναγράφεται κατ' ἀνεστραμμένην, οὕτως εἰπεῖν, σειρὰν—ὁ πρῶτος υἱὸς φέρεται ὡς ὑποσχεθεὶς νὰ ὑπάγῃ καὶ ἔπειτα ἀπειθήσας, ὁ δὲ δεύτερος ὡς ἀρνηθεὶς πρῶτον καὶ ἔπειτα ὑπακούσας. Πιθανῶς ἡ ἀναστροφὴ αὕτη ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς, οἵτινες ἐξέλαβον τὴν παραβολὴν ταύτην ὡς ὑπονοοῦσαν τὴν διαδοχικὴν κλῆσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἐθνικῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑπομένως ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναστρέψουν τὴν σειρὰν τῶν δύο κλήσεων. (1).

Ἐν τούτοις, ἡ παραβολὴ αὕτη δὲν ἀναφέρεται κυρίως εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἐθνικούς, ἀλλ' εἰς τὰς δύο τάξεις τὰς ἐντὸς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Διότι δὲν λέγει ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τοὺς Φαρισαίους: «Οἱ ἐθνικοὶ εἰσέρχονται πρότερον ὑμῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», ἀλλὰ ***«Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι.»*** Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως καὶ ἡ ἑτέρα ἑρμηνεία, ἀφοῦ ὁλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος εὑρίσκετο εἰς τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ἐθνισμόν, εἰς ἣν οἱ αὐτοδίκαιοι ζηλωταὶ τοῦ Νόμου εὑρίσκοντο πρὸς τοὺς φανεροὺς παραβάτας αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, μόλις εἰς τὴν ἑπομένην παραβολὴν ἀναπαρίστανται σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἐθνικοί, εἴς τε τὰς πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰς πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ σχέσεις αὐτῶν.

---

(1) Τὴν παραβολὴν ἄλλως τε ἑρμηνεύουσιν οὕτως ὁ Ὠριγένης, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος. Ἐν τούτοις οὔτε παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἦτο γενικῶς παραδεδεγμένη ἡ ἑρμηνεία αὕτη, ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ ὁ Ἱερώνυμος.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Εἰς τὰ φύλλα τοῦ «Ἀστέρος» τῶν μηνῶν Μαΐου καὶ Ἰουνίου ἐξετάζεται ὑπὸ τοῦ κ. J. W. Buckham ἡ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου διεξαγομένη διαμάχη μεταξὺ «Ἐπιστήμης» καὶ «Θρησκείας». Ὁ δὲ σοφὸς Καθηγητὴς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μᾶς καθησύχασε μὲ τὸν ἁπλούστατον τρόπον. Μᾶς διεβεβαίωσεν ὅτι ***δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ σύγκρουσις*** μεταξὺ τῶν δύο, ***καθ' ὅτι αὗται ἀνήκουσιν εἰς δύο διαφόρους κύκλους.*** Μὲ ἄλλους λόγους ἡ διαμάχη ἐκλείπει, ἐὰν στραφῶμεν πρὸς τὴν Θρησκείαν καὶ εἴπωμεν αὐτῇ ἀποφασιστικῶς: Σὺ στρέψον πρὸς ἀνατολάς, καὶ προχώρει· πρὸς δὲ τὴν Ἐπιστήμην: Σὺ στρέψον πρὸς δυσμάς, καὶ προχώρει.

Ἡ λύσις αὕτη φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὀρθὴ καὶ ἀποτελεσματική. Ἀλλὰ θὰ δεχθῶσιν αὐτὴν οἱ διαμαχόμενοι; θὰ κύψωσιν ἐνώπιον αὐτῆς οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ θεολόγοι; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον κυκλοφορεῖ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον ἡ κραυγὴ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης· καὶ διάφοροι συνεντεύξεις καὶ συνδιασκέψεις γίνονται πρὸς ἐξεύρεσιν βάσεων εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν, καὶ προβαίνουσιν εἰς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις καὶ ὑποδεικνύουσιν ἀμοιβαίας θυσίας, καὶ ὅμως ἡ συνεννόησις προσκόπτει. Τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι δὲν θὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ μὲ τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ κ. Καθηγητοῦ; διότι διεκήρυξεν ὅτι Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία κινοῦνται ἐντὸς δύο διαφόρων κύκλων· ἀλλ' ἐὰν οἱ κύκλοι οὗτοι τυγχάνωσιν ἐφαπτόμενοι; ἐὰν τυγχάνωσι τέμνοντες ἀλλήλους; Καὶ ἂν ἔτι ἤθελον συνθηκολογήσῃ δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία, τίς δύναται νὰ περιορίσῃ τὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸν θεολόγον;

Ἱκανὰ παραδείγματα παρέθηκεν ὁ σοφὸς Καθηγητὴς εἰς βάρος τῶν θεολόγων ὡς παραβατῶν τοῦ ἁπλοῦ τούτου καὶ εἰρηνικωτάτου διαχωρισμοῦ, αὐτὸς θεολόγος ὤν· ἀλλ' ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ τόσον γενναιόφρων πρὸς τὸ ἕτερον στρατόπεδον, ἐξ οὗ, μοὶ φαίνεται, ἠδύναντο νὰ δοθῶσιν οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἐπιστημόνων ἀναμιχθέντων καὶ διαρκῶς ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ τῆς Θρησκείας. Δὲν ἀπεφάνθη ὁ Huxley, ὁ πατὴρ τῆς ***βιολογίας,*** ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωσθῇ, καὶ προσέλαβε δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ὀπαδούς του τὸν τίτλον τοῦ ***ἀγνωστικοῦ;*** Δὲν ἔλαβε καθαρῶς ἀντιθρησκευτικὴν στάσιν ὁ Herbert Spencer; Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐπιστημόνων σημαιοφόρων τοῦ ὑλισμοῦ, τῶν Haeckel καὶ Büchner; Ποία δὲ εἶναι ἡ στάσις τῆς σημερινῆς ψυχολογίας πρὸς τὰ ζητήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸν ἀποκλειστικὸν κύκλον τῆς Θρησκείας;

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι σχετικὸν πρὸς τὸ ὑπὸ ἔρευναν θέμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐλέχθη, καὶ τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἐλέγετο, θὰ ἔθετε τὰ πράγματα καλλίτερον εἰς τὴν θέσιν των. Ὁ ὅρος «Θρησκεία» ἐτέθη πολὺ γενικῶς, ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχε διαφορά τις μεταξὺ τῆς ***μιᾶς Θρησκείας*** καὶ τῶν πολλῶν· τοιοῦτος δὲ συμφυρμὸς τῶν θρησκειῶν εἰς ἓν σύνολον δύναται νὰ παροδηγήσῃ τὸν ἁπλούστερον ἀναγνώστην. Θρησκεῖαι ἀληθῶς ὑπάρχουσι πολλαί, καὶ δύνανται προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ κατασκευασθῶσι πλειότεραι, ὡς ἀπέδειξεν ἡ πρό τινων δεκαετηρίδων

ὑπὸ γυναικὸς ἱδρυθεῖσα θρησκεία ἡ φέρουσα τὸ ἀπατηλὸν ὄνομα «Χριστιανικὴ Ἐπιστήμη», καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη ἡ ἐξ Ἰνδικῶν ὑποδειγμάτων δι᾽ ἑτέρας γυναικὸς μορφωθεῖσα καὶ φέρουσα τὸ ἐπαγωγὸν ὄνομα «Θεοσοφία». Ἀλλὰ πασῶν τῶν πολλῶν τούτων θρησκειῶν γνώρισμα κοινὸν εἶναι ἡ **ἀνθρωπίνη** αὐτῶν ἀρχή, ἤτοι ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων καὶ κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεις καὶ ἰδίως νὰ εὕρῃ «τὸ Θεῖον» καὶ κατορθώσῃ τὴν μετ᾽ αὐτοῦ συγκοινωνίαν ἢ ἐξασφαλίσῃ τὴν παρ᾽ αὐτοῦ εὐμένειαν. Ἀλλ᾽ εὐτυχῶς ὑπάρχει **μία Θρησκεία**, ἥτις εἶναι ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσα καὶ μαρτυρηθεῖσα ὡς τοιαύτη διὰ τῶν θαυμασίων προφητειῶν, ὧν ἡ ἐκπλήρωσις, ἥ τε σχετιζομένη μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου καὶ ἡ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συγκεντρωμένη, καταπλήσσει πᾶν εἰλικρινῶς ἐλεύθερον πνεῦμα, τῆς δὲ Θρησκείας ταύτης τὰ γεγονότα ἐμαρτυρήθησαν παρ᾽ αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐπισφραγισάντων τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν δι᾽ ἀλλεπαλλήλων παθημάτων, ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν.

Τὴν **μίαν ταύτην Θρησκείαν** ἀναγνωρίζομεν, ὁσάκις ποιούμεθα χρῆσιν τῆς λέξεως «Θρησκεία», καὶ εἰς αὐτήν, ὡς οὖσαν ἐκ Θεοῦ, οὐδεμίαν διαταγὴν δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν, ἢ νὰ ἀπαγορεύσωμεν εἰς αὐτὴν νὰ λαλῇ τόσον περὶ δημιουργίας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ὅσον καὶ περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τῆς μόνης ὁδοῦ τῆς ἀνορθώσεως αὐτοῦ καὶ σωτηρίας δι᾽ Ἐκείνου, ὅστις «τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἐβάστασεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου» (Πέτρ. Α΄. β΄. 24).

Ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη σκέψις ἀξία προσοχῆς. Ὁμιλοῦμεν περὶ διαμάχης μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας· καὶ μετὰ τὰ λεχθέντα περὶ Θρησκείας, καλὸν εἶναι νὰ λεχθῶσι καί τινα περὶ Ἐπιστήμης.

Τί ἐστιν **Ἐπιστήμη;** Τί ἄλλο ἢ οἱ κατὰ καιροὺς **ἐπιστήμονες**, κατὰ τὰς ἰδέας καὶ ἐρεύνας τῶν ὁποίων συνεχῶς αὕτη μεταβάλλεται, καὶ ὅ,τι ἐθεωρεῖτο ἕως προχθὲς βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον, ἤδη τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ. Παράδειγμα πρόχειρον ἡ περὶ **σχετικότητος** θεωρία τοῦ Einstein, ἥτις ἤρξατο πείθουσα πολλοὺς τῶν «ἐπιστημόνων» νὰ ὑποπτεύωσιν ἢ ἀπορρίπτωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν νόμων τῆς βαρύτητος, ἐφ᾽ ὧν τέως ἐστηρίζετο ἡ σύστασις τοῦ Σύμπαντος, ὡς καὶ τὴν ὕπαρξιν αἰθέρος μεταξὺ τῶν ἀστέρων, κτλ. Καὶ θὰ εἶναι ἆρά γε αὕτη ἡ τελευταία λέξις τῆς «ἐπιστήμης»; ἢ αὔριον θὰ παρουσιασθῇ ἕτερος «ἐπιστήμων» ἀνατρέπων καὶ τὴν θεωρίαν ταύτην; Καὶ ὅμως ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι πολυπληθεῖς θεολόγοι σήμερον, οἵτινες, ἐν ᾧ δέχονται τὴν ἐτυμηγορίαν τῶν ἐπιστημόνων ἐκείνων, οἵτινες ἀποκηρύττουσι τὴν Δαρβίνειον θεωρίαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεταλλαγὴν τῶν εἰδῶν κτλ., εἰς τὴν θεωρίαν τῆς γενικωτέρας ἐξελίξεως προσεκολλήθησαν, καὶ δι᾽ αὐτῆς πειρῶνται νὰ ἐξηγήσωσιν ἔτι καὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὕτως αὐτοὶ οὗτοι οἱ θεολόγοι **συγχέουσι** τοὺς δύο **κεχωρισμένους** κύκλους, καὶ στηριζόμενοι εἰς τὴν ῥευστὴν καὶ ἀκαθόριστον ἐπιστήμην καταλήγουσιν εἰς θρησκείαν ἄνευ τοῦ ἀποκεκαλυμμένου Θεοῦ καὶ εἰς Χριστιανισμὸν ἄνευ τοῦ ἱστορικοῦ Χριστοῦ.

Παραπλεύρως τῆς **θρησκείας** ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ κ. Καθηγητοῦ ἡ **φιλοσοφία** ὡς ἐξ ἴσου δικαιουμένη νὰ λαλῇ ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ κύκλου. Τοῦτο διὰ

τὸν Χριστιανὸν εἶναι ἀπαράδεκτον. Ὁ Ἀπόστολος λαλῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου ποιεῖ ἡμᾶς προσεκτικούς: «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγαγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν» (Κολοσ. β΄ 8). Ἡ **Φιλοσοφία** εἶναι ὁμολογουμένως ὡραία καὶ ὠφέλιμος ἐνασχόλησις τῆς διανοίας καὶ μέσον τῆς ἐξασκήσεως αὐτῆς εἰς τὸ ἐρευνᾶν καὶ σκέπτεσθαι· ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ δώσῃ τι πλέον τούτου. Εἶναι ἡ φιλοσοφία ὅ,τι ἡ ἀκόνη διὰ τὴν μάχαιραν· ἐνασχόλησις χρησιμωτάτη ὅπως ἀκονηθῇ ἡ διάνοια· ἀλλ' ὡς δὲν κόπτομεν τὸν ἄρτον διὰ τῆς ἀκόνης, ἀλλὰ διὰ τῆς μαχαίρας, οὕτως ἂς προσέχωμεν μὴ τὰ πνευματικὰ ζητήματα ζητήσωμεν νὰ λύσωμεν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ οὐχὶ «κατὰ Χριστόν», ἤτοι διὰ τῆς δοθείσης ἀποκαλύψεως, διὰ τῶν Γραφῶν.

Ξ. Π. Μόσχου.

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ

Β΄. ΟΙ ΟΥΓΚΕΝΩΤΤΟΙ

[Συνέχεια]

Ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ ἐτερμάτισε τὸν πρῶτον μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ δὲ εὐμετάβλητος βασιλεὺς Κάρολος μετέφερεν ὁλόκληρον τὴν εὔνοιάν του εἰς τὸν γηραιὸν ἡγέτην τῶν Οὐγκενώττων, ναύαρχον Κολινύ, τοῦ ὁποίου τὸν ἀκραιφνῆ πατριωτισμὸν δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ. Ὁ Κολινὺ ὑπέδειξεν εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ παρουσία ἐν Φλάνδρῃ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἱσπανοῦ μονάρχου Φιλίππου τοῦ Β΄., ἀπὸ ἑξαετίας ἤδη σταλέντων ἐκεῖ, ὅπως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἐπιτελέσωσι τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, ἀπετέλει ἕνα διαρκῆ κίνδυνον διὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅτι ἦτο συμφέρον ὅπως σταλῇ ἐπικουρία εἰς τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχομένους γείτονας Διαμαρτυρομένους. Ἐστάλη τότε Γαλλικὸς στρατὸς εἰς Φλάνδρην, ἀλλ' ἀπεκρούσθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ἡ δὲ Βασιλομήτωρ Αἰκατερίνη, προφασιζομένη μὲν ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Φιλίππου, τὸν ὁποῖον παντοιοτρόπως ἐκολάκευε, πράγματι ὅμως μὴ ἀνεχομένη τὴν ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἤσκει ὁ Κολινὺ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ της, ἐμηχανεύθη τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου ταυτοχρόνως νὰ καταστρέψῃ καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν Γαλλικὸν Προτεσταντισμόν. Ἐξαίρουσα τὰς ὠφελείας ἑνὸς στενωτέρου δεσμοῦ μεταξὺ Διαμαρτυρομένων καὶ Καθολικῶν, ἐπρότεινε γάμον μεταξὺ τῆς θυγατρός της Μαργαρίτας καὶ τοῦ Ἑρρίκου τῆς Βεάρνης, υἱοῦ τῆς Διαμαρτυρομένης Βασιλίσσης τῆς Ναβάρρας. Ἡ ἔξοχος αὕτη γυνή, τῆς ὁποίας ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ σταθερὰ ὑπεράσπισις τῶν Εὐαγγελικῶν ἀρχῶν τὴν καθίστων στύλον τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἐδίστασε νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν τῆς Αἰκατερίνης, δυσπιστοῦσα ὡς πρὸς τὰ ἐλατήρια ταύτης, καὶ ὡς

πρὸς τὴν ἔκβασιν τοῦ σχεδίου. Ἀλλὰ μετεπείσθη ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῶν Οὐγκενώττων, οἵτινες διέβλεπον ἐν τῷ γάμῳ τούτῳ τὴν γεφύρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ρήγματος, παρ' ὅλην δὲ τὴν ἄρνησιν τοῦ Πάπα, ὅπως ἐπιτρέψῃ γάμον μεταξὺ Καθολικοῦ καὶ Διαμαρτυρομένου, τὸ συνοικέσιον ἀπεφασίσθη καὶ ἐπεσπεύσθησαν αἱ προετοιμασίαι τοῦ γάμου.

Προσκλήσεις ἐστάλησαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς τῶν Οὐγκενώττων, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας, ἂν δὲ καὶ πολλοὶ ἀπέστησαν δυσπιστοῦντες περὶ τῆς καλῆς πίστεως τῆς Βασιλομήτορος, ἄλλοι ὅμως, πολυαριθμότεροι, προσῆλθον εἰς Παρισίους, ὅπου ἔγειναν δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς μὲ πᾶσαν ἔνδειξιν φιλοφροσύνης. Μεταξὺ τῶν πρώτων προσελθόντων ἦτο καὶ ἡ Βασίλισσα τῆς Ναβάρρας, ἥτις κατέλυσεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Λούβρου. Αὕτη εὐθὺς ἠδιαθέτησε καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Ὁ θάνατος οὗτος κατετάραξε τοὺς λοιποὺς προσκεκλημένους, πολλοὶ τῶν ὁποίων θὰ ἀνεχώρουν ἐκ Παρισίων, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κολινύ, ὅστις εἶχεν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Βασιλέως. Ἡ γενικὴ ὅμως πεποίθησις ἦτο, ὅτι ὁ θάνατος τῆς βασιλίσσης προῆλθεν ἐκ χειροκτίων δηλητηριασμένων κατὰ τὴν γνωστὴν τῆς Φλωρεντίας μέθοδον, ἥτις ἐνήργει τὴν δηλητηρίασιν ὄχι ἀκαριαίως ἀλλὰ βεβαίως.

Μετὰ τὴν νενομισμένην ἕνεκα τοῦ πένθους ἀναβολὴν ὁ γάμος ἐτελέσθη ἐν μεγαλοπρεπείᾳ καὶ λαμπρότητι, ἐπηκολούθησαν δὲ τρεῖς ἡμέραι ἑορτῶν πανδήμων πρωτοφανῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐξηφανίσθησαν αἱ ὑποψίαι τῶν Οὐγκενώττων. Ἀλλ' ἡ πεποίθησίς των αὕτη ἐκλονίσθη δι' ἀποπείρας δολοφονίας κατὰ τοῦ Κολινύ, ἥτις ὅμως ἀπέτυχεν. Ἐν τούτοις οἱ Οὐγκενῶττοι ἔσπευσαν πλησίον τοῦ ἡγέτου των ἕτοιμοι νὰ τὸν ὑπερασπίσουν διὰ τοῦ ξίφους. Ἡ τοιαύτη δὲ ἑτοιμότης των ἐπληροφόρησε τὴν Βασιλομήτορα ὅτι τὸ σχέδιόν της θὰ ἀπετύγχανε, ἂν δὲν ἐπεσπεύδετο. Συνεκάλεσε λοιπὸν μυστικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος μόνον οἱ δύο ἀδελφοὶ Γκὶζ καὶ ὁ βασιλεύς, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ μεταπείσωσι. Τοῦτο ἔπραξαν δυσκόλως, παριστῶντες τὸν Κολινὺ ὡς συνωμότην καὶ τοὺς Οὐγκενώττους ὡς ἑτοίμους εἰς στάσιν, οὕτω δὲ συνήνεσεν εἰς τὴν σφαγὴν ὅλων τῶν ἐν Παρισίοις Οὐγκενώττων, παρεπιδημούντων καὶ κατοίκων.

Τὰ πάντα εἶχον προετοιμασθῆ ἐπιτηδείως· οἱ Καθολικοὶ εἶχον φανατισθῆ ὑπὸ τοῦ κλήρου, τὸ δὲ σύνθημα τῆς σφαγῆς ἐδόθη ἀπὸ τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ τῆς Αὐξέρρης, τὴν νύκτα τῆς 24ης Αὐγούστου, ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Μὲ τοὺς πρώτους βαθεῖς ἤχους τοῦ μεγάλου κώδωνος ἤρχισε γενικὴ κωδονοκρουσία ἐξ ὅλων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, ταυτοχρόνως δὲ ἐφωταγωγήθησαν αἱ σκοτειναὶ ὁδοὶ καὶ ῥύμαι διὰ φανῶν καὶ δᾳδων, τὰς ὁποίας ἐκράτουν ὁμάδες ὡπλισμένων ἀνδρῶν, ἐχόντων περὶ τὸν βραχίονα λευκὴν ταινίαν ἢ λευκὸν σταυρὸν εἰς τὸν πῖλον, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῶν σπειρῶν ἔτρεχον μοναχοί, ὑποδεικνύοντες τὰς οἰκίας ὅπου εὑρίσκοντο Οὐγκενῶττοι. Τὰς θύρας δὲ διασπῶντες δι' ἀξινῶν οἱ δήμιοι εἰσήρχοντο καὶ ἔσφαζον, ἀδιακρίτως ἡλικίας, πάντας τοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις. Ἡ ἀντίστασις τῶν φερόντων ξίφος εὐπατριδῶν Οὐγκενώττων ὑπῆρξε ματαία ἀπέναντι τοῦ πλήθους τῶν δημίων. Ἡ πόλις τῶν Παρισίων τὴν νύκτα ἐκείνην, καθὼς καὶ τὰς δύο ἑπομένας ἡμέρας, ὡμοίαζε

πρὸς ἓν ἀπέραντον σφαγεῖον. Τὰ πτώματα ἐρρίπτοντο ἀπὸ τῶν παραθύρων εἰς τὰς ὁδούς, ἐσωρεύοντο εἰς τὰς πλατείας καὶ ἐκεῖθεν ἀπεκομίζοντο ἐπὶ ἁμαξίων καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὸν Σηκουάναν, ὅστις κυριολεκτικῶς ἔρρεεν αἷμα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀνισόρροπος βασιλεύς, μεταπίπτων ἀπὸ τῆς μεταμελείας εἰς φρενίτιδα, ἐπυροβόλει τοὺς φυγάδας ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ Λούβρου. Κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας, ἐφονεύθησαν ἐντὸς μόνον τῶν Παρισίων 6,000 Οὐγκενώττων, εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, ὅπου συνέπραττον αἱ ἀρχαί, 70,000 ἕως 100,000.

Ὑπῆρχον ὅμως μεταξὺ τῶν διοικητῶν, φρουράρχων καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἄνδρες, οἵτινες ἠρνήθησαν νὰ γίνωσι σφαγεῖς τῶν ὁμοεθνῶν των κατὰ διαταγὴν ξένης ἐξουσίας. Αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ τῆς Νάντης ἔκλεισαν τὰς πύλας τῆς πόλεως κατὰ τῶν βασιλικῶν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα κατέφθασαν ὅπως ἐνεργήσωσι τὴν σφαγήν. Οἱ φρούραρχοι τῆς Ἀλανσὼν, τῆς Μπαγιόννης, τῆς Διέπης, τῆς Νίμ, ἠρνήθησαν διαρρήδην νὰ ἐκτελέσωσι τὴν διαταγὴν τῆς Βασιλομήτορος. Ἀξιομνημόνευτος ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπισκόπου Λιέγης πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Αἰκατερίνης: «Εἰς κανὲν μέρος τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶδον, ὅτι πρέπει τὰ ἀπομακρυθέντα τῆς ποίμνης πρόβατα νὰ σφάζωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ὀφείλομεν ὡς καλοὶ ποιμένες νὰ θυσιάζωμεν τὴν ζωήν μας ὑπὲρ αὐτῶν. Λάβετε ὀπίσω τὴν διαταγήν. Ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς δικαιοδοσίας μου!»

Ὅτε πλέον ἐκόπασεν ἡ μέθη τοῦ αἵματος καὶ ἀνένηψεν ὁ λαὸς ἐκ τῆς παροδικῆς του μανίας, ἡ Γαλλία ἀπ᾽ ἄκρου εἰς ἄκρον ἦτο βυθισμένη εἰς κατήφειαν καὶ πένθος· παντοῦ ἦσαν ἐρείπια, οἰμωγαὶ καὶ δάκρυα.

Ἐπὶ τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Βασιλομήτωρ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σφαγῶν, λέγεται ὅτι ὁ Φίλιππος ἐγέλασε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του, εἰς δὲ τὴν Ρώμην ἡ σφαγὴ τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου ἐπανηγυρίσθη ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει ὑπὸ τοῦ κλήρου. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ ΙΓ′ μετὰ τῶν καρδιναλίων μετέβη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Λουδοβίκου, ὅπου ἔψαλε δοξολογίαν ὁ Καρδινάλιος τῆς Λωρραίνης, ἀδελφὸς τοῦ Δουκὸς τῆς Γκίζης καὶ κυρίως ὑποκινητὴς τῆς σφαγῆς. Ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἐτέθη ἐπιγραφὴ χαιρετῶσα τὸν βασιλέα Κάρολον τῆς Γαλλίας ὡς «Ἄγγελον ἐκδικητήν, ἐξ οὐρανοῦ σταλέντα πρὸς ἐκμηδένησιν τῶν αἱρετικῶν». Ἐκόπη δὲ καὶ διενεμήθη ὡς ἐνθύμιον τῆς σφαγῆς ἀναμνηστικὸν μετάλλιον, ὁ δὲ ζωγράφος Βασάρη ἀναπαρέστησε διαφόρους σκηνὰς τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου εἰς τοιχογραφίας, κοσμούσας τὸ Βατικανόν.

Τὴν ἐπιδοκιμασίαν ταύτην τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ρώμης δὲν συνεμερίσθη ὅμως οὐδεμία ἄλλη χώρα, οὐδ᾽ αὐτὴ ἡ καθολικωτάτη Αὐστρία, τῆς ὁποίας ὁ Αὐτοκράτωρ, πενθερὸς τοῦ Καρόλου, ἔψεξε δριμύτατα τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Αἱ δὲ Διαμαρτυρόμεναι Δυνάμεις τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν ἀποτροπιασμόν των ἐδήλωσαν δι᾽ αὐστηρῶν διαμαρτυριῶν καὶ προτροπῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας· ἐν Ἀγγλίᾳ μάλιστα ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Βασιλομήτορος ἐκκλησιαστικὸς καὶ γνωστὸς συγγραφεὺς Φενελών, κομιστὴς δικαιολογητικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν

Βασίλισσαν Ἐλισάβετ, δὲν ἔγεινε δεκτὸς παρ' αὐτῇ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, τέλος δὲ εἰσήχθη εἰς ἀκρόασιν ἐν μέσῳ πενθηφορούσης αὐλῆς, ἥτις ἀπεστράφη ἀπ' αὐτοῦ διερχομένου, καὶ ἤκουσε λόγους ἐπιτιμήσεως βαρυτάτους. «Ἡ σφαγὴ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ὑπῆρξε τὸ στυγερώτατον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον διεπράχθη ἀπὸ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Πρωθυπουργὸς λόρδος Μπούρλεϋ.

Τρομερὸν ἀλλ' οὐχὶ θανάσιμον πλῆγμα κατέφερε κατὰ τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ ἡ σφαγὴ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Ὁ Κολινὺ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἡγετῶν τῶν Οὐγκενώττων ἐξέλιπον, σφαγέντες, ἀλλ' ἀπέμενον ἐν Γαλλίᾳ πολλαὶ χιλιάδες Διαμαρτυρομένων, οἵτινες ἤδη συνησπίσθησαν περὶ τὸν Ἐρρῖκον τῆς Ναβάρρας, ὅστις ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἐρρίκου Γ΄. τοῦ θηλυπρεπεστάτου καὶ αἰσχροτάτου ὅλων τῶν μοναρχῶν τῆς Γαλλίας, ὑπῆρξεν ὁ ἡγέτης τῶν Οὐγκενώττων καὶ ὁ ἀνεγνωρισμένος ἀντιπρόσωπος τοῦ Διαμαρτυρισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὑπερημύνθη ἀψηφῶν τὴν ζωήν του ἐν μυρίαις μάχαις. Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐρρίκου Γ΄. ὁ Ἐρρῖκος τῆς Ναβάρρας ἤρχετο νομίμως εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ὑπῆρχε μερὶς ἰσχυρά, ἡ τοῦ «Συνδέσμου» τῶν Καθολικῶν, ἥτις οὐδέποτε θὰ ἠνείχετο τὴν ἀνάρρησιν Διαμαρτυρομένου εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Εὑρέθη τότε ὁ Ἐρρῖκος εἰς τὸ δίλημμα, ἢ νὰ ἀπαρνηθῇ τὰς ἀρχὰς τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα, ἢ νὰ χάσῃ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας καὶ μὲ αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν νὰ βελτιώσῃ τὰς τύχας τῶν ὁμοθρήσκων του. Μετὰ πολλὰς προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις, ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τῆς συνειδήσεώς του καὶ μετὰ τοῦ ἀντιθέτου κόμματος, δεχθεὶς να παρίσταται εἰς τὴν μυσταγωγίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. «Τὸ Παρίσι ἀξίζει μίαν λειτουργίαν», εἶπε, «καὶ δὲν θ' ἀκούσω τοὺς πιστούς μου Οὐγκενώττους». Ἡ πρᾶξίς του αὐτη ἔθλιψε καὶ ἐψύχρανε τοὺς εὐσεβεστέρους τῶν Οὐγκενώττων, οἵτινες τὰς θρησκευτικάς των ἀρχὰς ἐξετίμων ὑπὲρ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν κοσμικήν.

«Θλῖψις καὶ ἀδημονία καταπλακώνει τὴν ψυχήν μου», ἔγραφεν ὁ διάσημος Διαμαρτυρόμενος θεολόγος Θεόδωρος Βέζας, «ὅταν ἀναπολῶ τὴν μετάπτωσιν τοῦ ἡγεμόνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθησαν τόσαι ἀγλααὶ ἐλπίδες».

Ἡ ἐξόμωσις τοῦ Ἐρρίκου ἐπετάχυνε τὴν διάλυσιν τοῦ Συνδέσμου, καὶ τὴν ἀτόνησιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κλήρου. Τὴν 22αν Μαρτίου 1594 εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐρρίκου τοῦ Δ΄. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἐξ' ἴσου εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς Καθολικοὺς καὶ τοὺς Διαμαρτυρομένους. Τοὺς τελευταίους τούτους ἐξησφάλισεν ἀποτελεσματικῶς διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπενέμοντο εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους ἴσα δικαιώματα πολιτικά, κοινωνικὰ καὶ θρησκευτικὰ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ὑπὸ τὴν συνετὴν ταύτην πολιτικὴν ἀνέτειλεν ἐπὶ τῆς Γαλλίας περίοδος εὐημερίας. τὴν ὁποίαν δυστυχῶς δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἀπολαύσῃ ἐπὶ πολύ, καθότι ὁ Ἐρρῖκος διαφυγὼν ἐπανειλημμένας ἀποπείρας κατὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν Ἰησουϊτῶν, ἔπεσε δολοφονηθεὶς ὑφ' ἑνὸς φρενοβλαβοῦς, τοῦ Ραβαλλιάκ, μόλις ἑπτὰ ἔτη βασιλεύσας.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου του, Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ'. οἱ Οὐγκενῶττοι ἐξηκολούθουν νὰ χαίρουν τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα τοῖς εἶχεν ἐξασφαλίσει ὁ Ἐρρῖκος, καθ' ὅτι ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας ὁ πολὺς Καρδινάλιος Ρισελιέ ἐσεβάσθη τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης, ἂν καὶ ἐξεμηδένισε τοὺς Οὐγκενώττους ὡς πολιτικὸν κόμμα. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως τούτου, τὰ δικαιώματα τῶν Διαμαρτυρομένων ἐπεκυρώθησαν διὰ νέου Διατάγματος τῷ 1643.

Εὐγνωμόνως αἱ ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι τῶν 1644 καὶ 1551 ἐδήλωσαν τὴν πιστότητα καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Εὐαγγελικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας πρὸς τὸν νέον βασιλέα Λουδοβῖκον τὸν ΙΔ'. Οὗτος, ἐφ' ὅσον ἦτο ἀνήλικος, ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ Πρωθυπουργοῦ του Μαζαρίνου· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τοῦ κλήρου ἐξέδωκε κατὰ διαφόρους καιροὺς 400 διατάγματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀφῃρέθησαν ἓν πρὸς ἕν, τὰ σπουδαιότατα δικαιώματα τῶν Διαμαρτυρομένων, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἱερότητα τῆς συνειδήσεως, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κτηματικῆς περιουσίας. Βαθμηδὸν ὁ παθητικὸς οὗτος διωγμὸς ἔλαβε χαρακτῆρα ἐπιθετικόν. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπεφάσισε νὰ ἐκριζώσῃ τὸν Προτεσταντισμὸν ἐκ τῆς Γαλλίας διὰ τῆς βίας, καὶ πρὸς τοῦτο ὠργάνωσε τῆς ἀποτροπαίας μνήμης ἐπιθέσεις τῶν βασιλικῶν ἀποσπασμάτων τὰς dragonnades λεγομένας, μὲ διαταγὴν νὰ σφάζεται πᾶς ὁ ἀρνούμενος νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Παπισμόν. Πράγματι δὲ ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν τῶν φρικτῶν ὀργίων, τὰ ὁποῖα διέπραττον τὰ σώματα ταῦτα ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν των θυμάτων, χιλιάδες Οὐγκενώττων ἐξώμοσαν τότε. Οὕτως ὥστε εὐλογοφανῶς προεφασίσθη ὁ βασιλεύς, ὅτι «περιττεύει πλέον τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν σχεδὸν πλέον Διαμαρτυρόμενοι ἐν Γαλλίᾳ». Τὴν τελικὴν τῆς ἀκυρώσεως τοῦ Διατάγματος ἀπόφασιν ἔλαβε περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας του, ὠθούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐρωμένης του Μαιντενὼν τῇ εἰσηγήσει τοῦ πνευματικοῦ τοῦ βασιλέως Ἰησουΐτου Πατρὸς La Chaise, ὅστις ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν εἰς ἀντάλλαγμα τὸν γάμον αὐτῆς μετὰ τοῦ βασιλέως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ συνετελέσθη ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης.

Ἡ ἀψευδὴς ἱστορία μᾶς δεικνύει τὸν ἄλλοτε ἰσχυρὸν τοῦτον βασιλέα, ὅστις εἶχεν ἀναδείξει τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς καὶ ἀποκτήσει τὸν τίτλον τοῦ «Μεγάλου Μονάρχου», πεσόντα περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας του εἰς τὴν φρικωδεστάτην κατάστασιν, σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, νευρόσπαστον τοῦ πνευματικοῦ του καὶ τῆς ἐρωμένης του, ὑπὸ τὰς εἰσηγήσεις τῶν ὁποίων ἐπεδείνωνεν ὁλοὲν τὸ μαρτύριον τῶν Διαμαρτυρομένων, ὡς τὸ μόνον μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀσωτείας ὁλοκλήρου βίου.

Ἡ ἀκύρωσις τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων πολιτικῶν σφαλμάτων τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς Γαλλίας, καθότι ἐστέρησε τὴν χώραν πλέον τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου τῶν ἀρίστων της πολιτῶν — στοιχείων πολυτιμωτάτων τόσον πλουτολογικῶς, ὅσον καὶ ἠθικῶς, καθότι αἱ χειροτεχνίαι, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον εὑρίσκοντο σχεδὸν ὁλοκλήρως εἰς χεῖρας τῶν Οὐγκενώττων, οἵτινες προτιμήσαντες νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν πλοῦτόν των καὶ νὰ ἐξορισθῶσιν χάριν τῶν θρησκευτικῶν των ἀρχῶν, μετέφερον εἰς ἄλλας χώρας τὰς

γνώσεις των ταύτας, πλουτίσαντες οὕτω τὰ κράτη τὰ ὁποῖα τοὺς ὑπεδέχθησαν, ἐν ᾧ διὰ τῆς μεταναστεύσεως τόσων διανοουμένων, ἐπιστημόνων καὶ στρατιωτῶν ἐνισχύθησαν πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς αἱ φιλοξενήσασαι αὐτοὺς χῶραι.

Ἀλλ' ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι τὴν ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Γαλλίας ἐπαγρύπνησιν τῶν δραγώνων τοῦ βασιλέως, ὑπῆρξαν πάμπολλοι οἵτινες ἐφονεύθησαν ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῆς δραπετεύσεως, καὶ ἄλλοι κατὰ χιλιάδας ἀριθμούμενοι, οἵτινες παρέμειναν ἐν τῇ Γαλλίᾳ, μὴ τολμῶντες νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι εἶναι Οὐγκενῶττοι, καὶ τὰ πάνδεινα ὡς ἐκ τούτου ὑποφέροντες. Οὗτοι οἱ ἐναπομείναντες ἐν Γαλλίᾳ Οὐγκενῶττοι καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ΄. ὑπέστησαν τὴν τελείαν στέρησιν ὅλων τῶν δικαιωμάτων των. Ἂν καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ κατώρθωνον νά τελοῦν τὴν λατρείαν των καὶ νὰ ἀναγινώσκουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὄπισθεν κεκλεισμένων θυρῶν, ἐστερήθησαν τῶν σχολείων των, τῶν διδακτικῶν καὶ θρησκευτικῶν βιβλίων των, καὶ αὐτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Πάντα τὰ βιβλία ταῦτα κατέσχοντο καὶ ἐκαίοντο εἰς τὰς δημοσίας πλατείας. Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐκάησαν ζῶντες καὶ 18 κληρικοὶ Διαμαρτυρόμενοι. Ἡ δύναμις τῶν Ἰησουϊτῶν εἶχε καταπνίξει τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐκφράσεως ὅλων τῶν Γάλλων γενικῶς. Ἡ καταπάτησις τῶν στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ, αἱ ἰδιωτικαὶ στρεψοδικίαι, ἡ ἀνέχεια, οἱ λοιμοί, καὶ ἡ φορολογία πρὸς πλήρωσιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου, διαρκῶς κενουμένου χάριν τῶν ἀσωτειῶν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν εὐνοουμένων του, ἐνεκαινίασαν ἐποχὴν ἐθνικῆς καταπτώσεως καὶ δυσφορίας, ἥτις κορυφωθεῖσα, ἐξέσπασεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν κατὰ τὴν βασιλείαν, τοῦ ἀκάκου ἀλλ' ἀβούλου Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ΄. Αὕτη κυρίως ἐπάταξε τὴν τάξιν τῶν ἀριστοκρατῶν, ἥτις ἐθεωρήθη πρωταίτιος τῆς ἐθνικῆς καταστροφῆς, δὲν ἀφῆκεν ὅμως ἀθίκτους καὶ τοὺς Διαμαρτυρομένους τῆς Γαλλίας, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐστάλησαν εἰς τὸ ἰκρίωμα κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἀναβρασμοῦ τῶν παθῶν.

Ἡ ἱστορία τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀναντιρρήτως εἶναι «ἡ ἱστορία μιᾶς Ἐκκλησίας ἥτις δὲν ἐννοεῖ νὰ ἀποθάνῃ»· διότι καθ' ὅλην τὴν τρομερὰν περίοδον τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ΄. οἱ Γάλλοι Διαμαρτυρόμενοι εἶχον ἀναδιοργανωθῆ ἐκκλησιαστικῶς, τῇ πρωτοβουλίᾳ ὀλίγων ποιμένων, οἵτινες μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐπανελθόντες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐγκαρδιώσεως καὶ ἀνασυστάσεως τοῦ ποιμνίου των. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀντωνίου Κοὺρ (Court) συνεκρότησαν καὶ Σύνοδον, ἥτις ὠνομάσθη «ἡ πρώτη ἐν τῃ Ἐρήμῳ Σύνοδος», κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτέθησαν πάλιν αἱ βάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, καὶ ἐνεκρίθη ἡ ἀπὸ κοινοῦ προσπάθεια ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς συνειδήσεως. Τὸν Κοὺρ ὀνομασθέντα «Ἀνορθωτὴν τοῦ Προτεσταντισμοῦ» διεδέχθη ὁ Παῦλος Ραμπὼ (Rabaud), σὺν Θεῷ δὲ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του ἐπλήθυναν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, οὕτως ὥστε εἰς διάστημα 7 ἐτῶν, 63 ἐκκλησίαι ἀντεπροσωπεύθησαν εἰς τὴν τελευταίαν «Σύνοδον τῆς Ἐρήμου».

Ἡ κοινὴ γνώμη ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὑποστῆ ἀρκετὰ μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὸ ζήτημα τῶν περιορισμῶν, τοὺς ὁποίους τὰ διατάγματα τῶν Λουδοβίκων εἶχον

ἐπιβάλλει εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους. Κυρίως διήγειρε τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν, τὸ κηρύττον ἀκύρους τοὺς γάμους τῶν Προτεσταντῶν καὶ τὰ τέκνα των νόθα. Ἐπίσης συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταστροφὴν ταύτην τὸ τρομερὸν μαρτύριον, τὸ ὁποῖον ὑπέστη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κλήρου Διαμαρτυρόμενός τις, Ἰωάννης Καλαί, ἐν Τουλούζῃ, ψευδῶς κατηγορούμενος ὡς φονεύσας τὸν υἱόν του, ὅστις ἤθελε νὰ μεταπηδήσῃ εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν. Τὸ περιστατικὸν ἐκεῖνο ἔλαβεν εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ εἰς ξένας χώρας, χάρις εἰς τὸν καυστικὸν κάλαμον τοῦ Βολταίρου, ὅστις ἔβλεπε μὲ ἀποστροφὴν τὰ ὄργια τοῦ κλήρου.

Μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους πολιτικὰς διακυμάνσεις, αἵτινες ἐπηκολούθησαν εὐθὺς εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, καὶ κατέληξαν εἰς τὴν Πρώτην Ὑπατίαν, (Φεβρ. 1795) ἐκηρύχθη ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι εἰσῆλθον ὁριστικῶς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς των ἀνασυστάσεως.

Ὁ Ναπολέων, τότε Πρῶτος Ὕπατος τῆς Γαλλίας, ὑπεδέχθη ἀντιπροσωπείαν Εὐαγγελικῶν ποιμένων εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ, καὶ ἀπηύθυνεν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀξίας πάσης προσοχῆς λόγους: «Τὸ κράτος τοῦ νόμου παύει ἐκεῖ ὅπου ἄρχεται τὸ ἀπροσδιόριστον κράτος τῆς συνειδήσεως. Κατ᾽ αὐτοῦ ὅ τε νόμος καὶ ὁ ἡγεμὼν εἶναι ἀνίσχυροι».

Ἐὰν ἀνασκοπήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, θὰ εὕρωμεν ὅτι ἐκ τῆς μερίδος ταύτης τοῦ λαοῦ, ἥτις ἀπετέλει τότε πλέον ἢ 10 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας, δὲν ἀπέμειναν μετὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν εἰμὴ ὀλίγαι ἑκατοντάδες χιλιάδων. Οἱ λοιποὶ εἶχον ἐκμηδενισθῆ ὑπὸ τῶν πολέμων καὶ τῶν διωγμῶν. Κατὰ τὸ 1626 ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ 809 ποιμένες, προϊστάμενοι 751 ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὸ 1802 δὲν ὑπῆρχον εἰμὴ 121 ποιμένες καὶ 171 ἐκκλησίαι ἐν ὅλῃ τῇ Γαλλίᾳ, ἐν Παρισίοις μάλιστα μία μόνη τοιαύτη ὑπῆρχεν. Ὁ Γαλλικὸς Προτεσταντισμὸς δὲν εἶχε πλέον οὔτε μίαν θεολογικὴν σχολήν, οὔτε ἓν σχολεῖον δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως· δὲν εἶχε θρησκευτικὴν φιλολογίαν, οὐδὲ ἓν ἄσυλον, οὐδὲ ἓν ὀρφανοτροφεῖον.

Ἐδέησε νὰ ἀναδημιουργηθῶσι τὰ πάντα ἐκ βάθρων, εἰς τὸ μέγα δὲ τοῦτο ἔργον ἐπεδόθη καθ᾽ ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα ὁ Γαλλικὸς Προτεσταντισμὸς μὲ ὅλην τὴν ἀνένδοτον δραστηριότητα καὶ τὴν σταθερὰν πίστιν, ἥτις ἐχαρακτήρισε τοὺς θεμελιωτὰς αὐτῆς Οὐγκενώττους ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας.

Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος ἱδρύθησαν αἱ μεγάλαι θρησκευτικαὶ Ἑταιρίαι, διὰ τῶν ὁποίων σκοπεῖται ἡ συμμόρφωσις πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ Σωτῆρος «***Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη.***», ἤτοι κατὰ τὸ 1819 ἡ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν (Société Biblique), κατὰ τὸ 1821 ἡ τῶν Θρησκευτικῶν Φυλλαδίων (S. des Traités Religieux) καὶ κατὰ τὸ 1822 ἡ πρὸς τὰς ξένας χώρας Ἱεραποστολικὴ Ἑταιρία (S. des Missions). Ὄντως ζωτικὴ ἡ πίστις, ἥτις κατόπιν μακραίωνος καὶ σχεδὸν μέχρι ἐξοντώσεως διωγμοῦ, ἐπὶ τῇ πρώτῃ εὐκαιρίᾳ φροντίζει νὰ ἀποστείλῃ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας πρὸς τοὺς λαούς, τοὺς καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου!

Ἀνανήψας ἐκ τῆς καταθλιπτικῆς πιέσεως τῶν διωγμῶν, ὁ διανοούμενος Προτεσταντισμός τῆς Γαλλίας, ὅστις κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα ἐπαρουσίασε τόσον λαμπρὰν προαγωγήν, ἐζήτησε νὰ ἐνισχυθῇ παρὰ τῆς ξένης θρησκευτικῆς φιλολογίας καὶ θεολογίας. Καὶ πρῶτον ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀγγλικὸν Προτεσταντισμόν, πλεῖστα δὲ θεολογικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἔργα τῶν κορυφαίων συγγραφέων τῆς Ἀγγλίας μεταφράσθησαν εἰς τὴν Γαλλικήν. Βραδύτερον ἐπέδρασε καὶ ἡ θεολογία τῆς ὀρθοδοξούσης Γερμανίας, τοῦ ἐκκλ. ἱστορικοῦ Νεάνδρου, τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Σλάϊερμάχερ.

Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ ἡ Γαλλικὴ θεολογία καὶ θρησκευτικὴ φιλολογία· μὲ τὴν ἵδρυσιν δὲ θεολογικῶν σχολῶν εἰς διαφόρους πόλεις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὁ Γαλλικὸς Προτεσταντισμὸς ἀνέκτησε πάλιν τὴν θέσιν του ἐν τῇ ἐθνικῇ ζωῇ.

Τὰ μέγιστα ὀνόματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ εἶναι τὰ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ Γκιζὼ (Guizot) καὶ τοῦ φυσιοδίφου Κυβιέρου (Cuvier). Ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ τῶν ἱεροκηρύκων ἔρχονται ὁ Ἀδόλφος Μονὼ ((Monod) καὶ ὁ Ἀθανάσιος Κοκερὲλ (Coquerel). Οἱ Διαμαρτυρόμενοι συνεταυτίσθησαν μὲ πᾶσαν ἀγαθοεργὸν δρᾶσιν ἐν τῇ πατρίδι των καὶ πάντοτε συνησπίσθησαν μετὰ τῶν ὁμοεθνῶν των πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀδικίας, ὡς λ.χ. τῆς ἀνθρωποδουλείας.

Μέχρι τοῦ 1848 αἱ Διαμαρτυρόμεναι Ἐκκλησίαι ἔχαιρον τὰ αὐτὰ προνόμια ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, οἷα καὶ αἱ Καθολικαὶ καὶ αἱ κοινότητες τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο μερὶς τῶν ποιμένων ὑπὸ τὸν Φρειδερῖκον Μονὼ καὶ τὸν κόμητα de Gasparin ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς Κρατικῆς προστασίας καὶ ἐσχημάτισε τὴν Ἕνωσιν τῶν Ἐλευθέρων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας, ἧς διασημότατος ἀντιπρόσωπος ὑπῆρξε βραδύτερον ὁ Ἐδμόνδος ντὲ Πρεσσανσὲ (de Pressensé).

Ὑπὸ τὴν Β'. Αὐτοκρατορίαν ἀπεσπάσθη τῆς συντηρικῆς μερίδος ἡ μερὶς τῶν φιλελευθέρων, οὕτως ὥστε ἡ παλαιὰ Ἐκκλησία τῶν Οὐγκενώττων ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων, ἡνωμένων διὰ τοῦ Συμφώνου τοῦ 1802, ἐπικυρωθέντος ὑπὸ τῆς Γ'. Δημοκρατίας.

Ἔκτοτε ἡ πρόοδος τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ εἶναι σταθερά, μὲ πρόγραμμα εὐρὺ καὶ ποικίλον, φέρον πνευματικοὺς καρποὺς ἀγλαούς.

Κατὰ τὴν 18ην Ὀκτ. 1885, οἱ Γάλλοι Διαμαρτυρόμενοι ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων ἐπανηγύρισαν τὴν 200ὴν ἐπέτειον τῆς ἀκυρώσεως τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης.

ΤΟ ΕΝ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗι ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ἐκ τῶν διαφόρων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν ἡ μᾶλλον συστηματικῶς ὠργανωμένη καὶ ἡ ἐν στενωτέρᾳ ἐπαφῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν εὑρισκομένη εἶναι ὁμολογουμένως ἡ Πρεσβυτερικὴ ἢ Ἀναμεμορφωμένη Ἐκκλησία. Ἀπὸ πεντήκοντα δὲ καὶ πλέον ἐτῶν ὑφίσταται ἡ Παγκόσμιος Ἕνωσις τῶν Ἀναμεμορφωμένων Ἐκκλησιῶν τοῦ Πρεσβυτερικοῦ συστήματος (ἐκκλ. διοικήσεως), ἥτις συγκροτεῖ γενικὰς μὲν Συνόδους κατὰ τετραετίαν, τμηματικὰ δὲ Συνέδρια κατὰ τὰ ἐνδιάμεσα ἔτη. Οὕτω κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔσχομεν ἐν Εὐρώπῃ τῷ 1923 ἐν Ζυρίχῃ Συνέδριον τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος (¹), τῷ 1925 Γενικὴν Σύνοδον ἐν Κάρδιφ τῆς Ἀγγλίας, τῷ 1926 Συνέδριον τοῦ Ἀνατ. Τμήματος ἐν Γενεύῃ, ἐφέτος δὲ (ἀπὸ 4 - 13 Σ/βρίου) Συνέδριον ἐν Βουδαπέστῃ. Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ συγκροτηθῇ ἕτερον Συνέδριον ἐν Ὁλλανδίᾳ (πιθανῶς) καὶ τῷ 1929 Γενικὴ Σύνοδος ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς.

Σκοπὸς τῶν Συνόδων καὶ Συνεδρίων τούτων εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ἐκκλ. ἀλληλεγγύης καὶ ἡ σύσφιγξις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Πρεσβυτερικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν διαφόρων χωρῶν, ἡ ἀμοιβαία ἐποικοδομὴ καὶ ὤθησις αὐτῶν πρὸς πνευματικωτέραν Χριστιανικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν καὶ λυσιτελεστέραν παράστασιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἐκκλησίας, τουτέστιν ὡς ὀργανισμοῦ πνευματικοῦ ἐν μέσῳ ἑνὸς κόσμου ἀλληλοσυγκρουομένων δοξασιῶν, ἀντιλήψεων καὶ συμφερόντων, ἐπὶ τῶν ὁποίων δικαιοῦται καὶ καλεῖται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐκφέρῃ τὴν αὐθεντικωτάτην γνώμην καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὴν ὑγιεστάτην ἐπίδρασιν.

Τὸ ἐν Βουδαπέστῃ ἐφετεινὸν Συνέδριον ὑπῆρξε τὸ πολυπληθέστερον τῶν Συνεδρίων τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος τῶν τελευταίων ἐτῶν. Εἰς αὐτὸ ἀντεπροσωπεύθησαν αἱ Πρεσβυτερικαὶ Ἐκκλησίαι 22 χωρῶν (κυρίως Εὐρωπαϊκῶν) δι' 120 ἀντιπροσώπων, ἐξ ὧν εἷς ἐξ Ἰνδιῶν. Παρέστησαν καὶ τοῦ Δυτικοῦ τμήματας 4 ἀντιπρόσωποι ἐξ Ἀμερικῆς καὶ εἷς ἐκ Νέας Ζηλανδίας. Ἡ Πρεσβυτερικὴ Ἐκκλησία τῆς Οὑγγαρίας, ἥτις εἶχε τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενήσῃ τὸ Συνέδριον, εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας Πρεσβυτερικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἀριθμοῦσα περὶ τὰ 3 ἑκατομμύρια ψυχῶν μέχρι τέλους τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Μετὰ τὸν πόλεμον, ὅτε διεμελίσθη ἡ Αὐστροουγγαρία, διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Τριανὸν ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς Οὑγγαρίας διάφορα ἐδάφη, προσαρτηθέντα εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, διὰ τῶν προσαρτήσεων δὲ τούτων περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον Οὕγγρων Εὐαγγελικῶν ἀπε-

(¹) Ἡ ὡς ἄνω Ἕνωσις διαιρεῖται εἰς Ἀνατολικὸν Τμῆμα, περιλαμβάνον τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς πλησιεστέρας Ἀσιατικὰς καὶ Ἀφρικανικὰς χώρας, καὶ εἰς Δυτικὸν Τμῆμα, περιλαμβάνον τὴν Ἀμερικήν, Αὐστραλίαν καὶ Ἄπω Ἀνατολήν. Τὰ Συνέδρια τῶν τμημάτων τούτων εἶναι φυσικῶς τοπικά, αἱ δὲ Γεν. Σύνοδοι συνέρχονται ἐναλλὰξ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ.

χωρίσθη τῶν ὁμοεθνῶν καὶ ὁμοθρήσκων των καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν κατάστασιν φυλετικῶν καὶ θρησκευτικῶν μειονοτήτων ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν. Εἰς τὴν ἀποσπασθεῖσαν ταύτην μερίδα συμπεριελαμβάνετο καὶ μία ἐκ τῶν πέντε Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Οὐγγρικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία αὕτη εἶναι μία Ἐκκλησία μαρτύρων, ὑποστᾶσα πολλοὺς καὶ ἀγρίους διωγμοὺς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐκ μέρους τῶν Παπικῶν ἀλλὰ κρατήσασα ἀκμαῖον τὸ φρόνημα αὐτῆς καὶ τὴν Εὐαγγελικὴν πίστιν (1). Ἡ δὲ συγκρότησις τοῦ Συνεδρίου ἐν τῇ Οὐγγρικῇ πρωτευούσῃ, γενομένη τῇ προσκλήσει καὶ παρακλήσει αὐτῶν τῶν Οὔγγρων ἀδελφῶν, ὑπῆρξε μία ἐκδήλωσις συμπαθείας καὶ ἀλληλεγγύης πρὸς ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τοσαῦτα παθοῦσαν ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας.

Τὸ Συνέδριον ἐγκαινίασε τὰς ἐργασίας αὐτοῦ τὴν 4 Σεπτεμβρίου (Κυριακὴν) διὰ δημοσίας λατρείας ἐν τῇ κατὰ τὴν Πλατεῖαν Καλβίνου Εὐαγγελικῇ ἐκκλησίᾳ. Τὴν λατρείαν ἐπηκολούθησεν ἡ τέλεσις τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, καθ' ἣν ἄνω τῶν 1000 προσώπων παρελαύνοντα πρὸ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐκοινώνησαν πρῶτον τοῦ ἄρτου καὶ εἶτα τοῦ οἴνου, ἐνῷ τὸ ἐκκλησίασμα ἔψαλλεν ὕμνους εἰς Οὐγγρικὴν γλῶσσαν.

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν τὸ Συνέδριον ἐπελήφθη τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, διὰ τακτικῶν συνεδριάσεων πρωϊνῶν καὶ ἑσπερινῶν, ἐπὶ ἓξ ἡμέρας. Τὰ θέματα, ἅτινα ἀπησχόλησαν τὸ Συνέδριον, ἦσαν κυρίως τὰ ἑξῆς:

α') Ὁ ὀργανισμὸς τῆς Ἑνώσεως ἀνὰ τὴν Ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην.

β') Αἱ σχέσεις ἡμῶν πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν.

γ') Αἱ σχέσεις ἡμῶν πρὸς τὴν Ἀνατ. Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

δ') Ἡ ἑνότης πάντων τῶν Εὐαγγελικῶν τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης.

ε') Ἡ πνευματικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας: Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

ς') Ἡ λατρεία ἐν τῇ Ἀναμεμορφωμένῃ Ἐκκλησίᾳ.

ζ') Ἡ στάσις ἡμῶν ἀπέναντι τῶν Συνδιασκέψεων περὶ «Πίστεως καὶ Τάξεως» καὶ ἄλλων παρομοίων κινήσεων.

η') Αἱ θρησκευτικαὶ μειονότητες καὶ αἱ δυσκολίαι αὐτῶν.

θ') Ἱεραποστολαὶ ἐν τῇ ξένῃ καὶ κατ' οἶκον.

ι') Ἡ διάδοσις πληροφοριῶν ὡς πρὸς τὸ ἔργον τῆς Πρεσβυτερικῆς Ἑνώσεως.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων ἀνεγνώσθησαν πολλαὶ μελέται, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγαι σπουδαιόταται, ὑπὸ διακεκριμένων καθηγητῶν θεολογίας, ποιμένων, ἱεροκηρύκων καὶ νομομαθῶν (ἰδίως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων) καὶ διεξήχθησαν εὐρεῖαι καὶ διδακτικώταται συζητήσεις. Μόνον διὰ τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐπήρκεσεν ὁ χρόνος, ἐλπίζεται ὅμως ὅτι αἱ σχετικαὶ μελέται καὶ γνῶμαι θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τῆς «Τριμηνιαίας Ἐπιθεωρήσεως», ἣν ἐκδίδει ἡ Πρεσβυτερικὴ Ἕνωσις. Δι' εἰδικοῦ

(1) Σημ. «Ἀστέρος». Εἰς τὸ προσεχὲς ἡμῶν φύλλον θέλομεν δημοσιεύσει τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ.

ψηφίσματος ἐξεφράσθη ἡ εὐχὴ τοῦ Συνεδρίου, ὅπως ἡ θέσις τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων βελτιωθῇ εἰς ἃς χώρας αὗται σήμερον καταπιέζονται. Ὁ ὑποφαινόμενος ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ γ'. θέματος, ὁμιλήσας περὶ τῶν σχέσεων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τονίσας μεταξὺ ἄλλων τὴν μέχρι σήμερον ἐκκρεμότητα τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἐξάρας δὲ τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἔσχεν ἡ Εὐαγγελικὴ διδασκαλία, ἤτοι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπὶ τῆς ἐν γενει θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τὰ μέλη αὐτοῦ, τῇ προσκλήσει τῶν Οὔγγρων ἀδελφῶν, ἐπεσκέφθησαν τὴν ἱστορικὴν πόλιν Δεμπρέτσεν (Debreczen), ἥτις ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἀπετέλεσε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Καλβινικοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν τῇ Κεντρῴᾳ Εὐρώπῃ. Ἡ πόλις αὕτη ἔχει τὴν μεγαλητέραν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐγγαρίας καὶ μεγάλην Εὐαγγελικὴν Θεολογικὴν Σχολήν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1531 καὶ φιλοξενοῦσαν σήμερον καὶ νομικὴν σχολήν. Εἰς τὸ ἵδρυμα τοῦτο φοιτῶσι περὶ τὰς 2000 φοιτητῶν.

Ἀντιπροσωπία τοῦ Συνεδρίου μετέβη ἐπίσης πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν θεολογικῶν σχολῶν τῆς Οὐγγρικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Σαρυσπάτακ, ἕνα καθηγητὴν τῆς ὁποίας (τὸν κ. Μαρτὸν) ἐγνωρίσαμεν πέρυσιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἠκούσαμεν μάλιστα κηρύττοντα ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς Α'. ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Εὐαγγ. Ἐκκλησίας. Ἄλλαι ἀντιπροσωπεῖαι ἐπεσκέφθησαν τὰς Οὐγγρικὰς Εὐαγγελικὰς κοινότητας ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ καὶ Νοτιοσλαβίᾳ.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψω νὰ ἀναφέρω, ὅτι τὸ Συνέδριον καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ὑπῆρξαν τὸ ἀντικείμενον πολλῶν περιποιήσεων ἐκ μέρους τῶν Οὐγγρικῶν πολιτικῶν ἀρχῶν. Σημειωτέον ὅτι, μολονότι ἡ πλειοψηφία τοῦ Οὐγγρικοῦ ἔθνους ἀνήκει σήμερον εἰς τὸ Ρωμαιοκαθολικὸν δόγμα, ὁ ἀνώτατος ἄρχων ἢ ἀντιβασιλεύς, Ναύαρχος Χόρτυ, ὡς καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Μπέτλεν, εἶναι Εὐαγγελικοί.

Καὶ ὁ μὲν ἀντιβασιλεὺς ἐδεξιώθη ἐν τῷ ἀνακτόρῳ αὐτοῦ τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς ἐκάλεσεν αὐτὰ εἰς τέϊον, καὶ τέλος ὁ δήμαρχος Βουδαπέστης παρέθηκεν εἰς αὐτὰ ἐπίσημον γεῦμα. Κατὰ δὲ τὴν ἐπίσκεψιν ἡμῶν εἰς Δεβρέτσεν, ἐκλήθημεν καὶ παρεκαθήσαμεν εἰς ὅμοιον γεῦμα, δοθὲν ὑπὸ τοῦ δημάρχου τῆς πόλεως ἐκείνης.

Τοιοῦτος ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἐν Βουδαπέστῃ Συνεδρίου τῶν Ἀναμεμορφωμένων Ἐκκλησιῶν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ τοιαῦται συνελεύσεις συμβάλλουν πολὺ εἰς τόνωσιν τοῦ φρονήματος πασῶν τῶν συμμετεχουσῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως τῶν ἀσθενεστέρων καὶ δεινοπαθουσῶν. Ἡ συνάντησις τόσων ἐγκρίτων ἀδελφῶν καὶ συνεργατῶν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, ἡ ἀνταλλαγὴ σκέψεων, ἐλπίδων καὶ ἀνησυχιῶν ἀκόμη, ἡ συζήτησις ζωτικῶν ζητημάτων ἐνδιαφερόντων πάσας τὸς Ἐκκλησίας καὶ ἡ συμμετοχὴ πάντων τῶν ἀντιπρσσώπων εἰς τὰς χαρὰς καὶ τας δοκιμασίας ἑκάστης ἐπὶ μέρους ἀδελφῆς Ἐκκλησίας, κρατύνει τὴν ἀλληλεγγύην πάντων, εὐρύνει τὰς ἀντιλήψεις, ἀνυψοῖ τὸ πνεῦμα καὶ διανοίγει εὐρυτέρους ὁρίζοντας πνευματικῆς χρησιμότητος καὶ δράσεως.

Ἐζητήθησαν αἱ προσευχαὶ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἁπανταχοῦ Πρεσβυτερικῶν

Ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Πρεσβυτερικῆς Ἑνώσεως καὶ ὑπὲρ τῆς προσπαθείας πρὸς πνευματικὴν καὶ ὀργανικὴν ἕνωσιν πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐγένετο τελευταίως ἐν Καναδᾷ, ὅπου οἱ τρεῖς μέγιστοι κλάδοι τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας (Πρεσβυτερικοί, Μεθοδισταὶ καὶ Κοινοτικοί) ἡνώθησαν ἤδη εἰς μίαν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν παρόμοια συνέδρια, ἐμφορούμενα ὑπὸ τοῦ πραγματικοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, θὰ πραγματοποιήσουν τὴν ποθητὴν πνευματικὴν ἕνωσιν πάντων τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀρχηγὸν καὶ Τελειωτὴν τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ μὲ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ὡς τὸν κανόνα τῆς ζωῆς παντὸς φέροντος τὸ ὄνομα Αὐτοῦ! Ἀμήν.

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΤΟ ΕΝ ΛΩΖΑΝΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΩΣ

Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ παρελθόντος μηνὸς Αὐγούστου συνεκροτήθη ἐν Λωζάννῃ τῆς Ἐλβετίας τὸ πρὸ πολλοῦ ἐξαγγελθὲν καὶ προπαρασκευασθὲν Συνέδριον τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς συζήτησιν τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιτεύξεως συμφωνίας περὶ τῶν ζητημάτων «Πίστεως καὶ Τάξεως», δηδαδή, τῶν ἀφορώντων τὴν πίστιν, ἤτοι τὰ δόγματα, καὶ τὴν τάξιν, ἤτοι τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὀργανισμόν, τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀντεπροσωπεύθησαν ἅπασαι αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ πλεῖσται Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι (πλὴν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας)· ἠρνήθη δὲ νὰ λάβῃ μέρος ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Παρέστη ὅμως ἀντιπροσωπεία τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Τὰ γενικὰ θέματα εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τοῦ Συνεδρίου τούτου ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1. Τὸ διάγγελμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον.
2. Ἡ φύσις τῆς Ἐκκλησίας.
3. Κοινὴ ὁμολογία πίστεως τῆς Ἐκκλησίας.
4. Ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας.
5. Τὰ Μυστήρια (Τελεταί).
6. Ἡ ἑνότης τῆς Χριστιανωσύνης.

Αἱ συζητήσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων ἐπεξετάθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τοῦ Συνεδρίου διεπνέετο ὑπὸ πνεύματος ἀγάπης καὶ διαλλακτικότητος. Ἦτο γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἐπί τινων ἐκ τῶν θεμάτων τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας ἐχώριζε μεγάλη διαφορὰ ἀντιλήψεων· οὐχ ἧττον ἠλπίζετο ὅτι ἐκ τῆς συζητήσεως ἴσως θὰ προέκυπτεν ἔδαφος συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν ἀντιθέσεων τούτων. Ὁ ἐξ Ἀμερικῆς ἀγγλικανὸς ἐπίσκοπος Μπρέντ εἰς τὸ ἐναρκτήριον κήρυγμά του εἶπε μεταξὺ ἄλλων:

«Συνήλθομεν ἐνταῦθα πρὸς σύσκεψιν, ὄχι πρὸς ἀντιλογίαν (controversy). Ἡ σύσκεψις εἶναι μέτρον εἰρηνικόν, ἡ ἀντιλογία εἶναι μέτρον πολεμικόν. Ἡ σύσκεψις εἶναι ταπεινόφρων, ἡ ἀντιλογία εἶναι ἀλαζών. Ἡ σύσκεψις ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐννο-

ήση ἕκαστος τὰς ἀντιλήψεις τοῦ ἄλλου. Ἡ ἀντιλογία ζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἑαυτῆς ἀντιλήψεις εἰς τοὺς ἄλλους. Ἡ σύσκεψις ζητεῖ νὰ εὕρῃ ἑνότητας, ἡ ἀντιλογία ἐξονυχίζει καὶ ἐξαίρει τὰς ἀντιθέσεις».

Παρ' ὅλον ὅμως τὸ ἀληθῶς Χριστιανικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐκυριάρχησεν εἰς τὸ Συνέδριον, ***ἦτο μοιραῖον νά προβάλουν αἱ ἀντιθέσεις*** μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ διευθύνοντες τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐπιτροπῶν κατέβαλον γενναίας προσπαθείας, ὅπως τὰ ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω θεμάτων ψηφίσματα διατυπωθῶσι κατὰ τρόπον μὴ προσκρούοντα εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀντιλήψεις οἱασδήποτε Ἐκκλησίας. Τοῦτο ἦτο ***δυσκατόρθωτον***, ἂν μὴ ἀδύνατον, δοθείσης τῆς βασικῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεων, ἥτις χωρίζει τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Καὶ διὰ τοῦτο πολὺ ὀρθῶς, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἡ Ὀρθόδοξος ἀντιπροσωπεία, περὶ τὰ μέσα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, ὑπέβαλε μίαν δήλωσιν ἀρκετὰ ἐκτεταμένην, διὰ τῆς ὁποίας ἐξετίθετο ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι μόνον ἐπὶ τοῦ πρώτου θέματος ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ψηφίσωσι τὰ λοιπὰ ψηφίσματα, καθὸ συντεταγμένα εἰς ὕφος ἀόριστον καὶ διφορούμενον, «διὰ συμβιβασμοῦ ἀντιθέτων ἰδεῶν καὶ γνωμῶν, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἐξωτερικὴ καὶ ἐπὶ τοῦ γράμματος μᾶλλον στηριζομένη συμφωνία, ἐνῷ εἰς ζητήματα πίστεως καὶ θρησκευτικῆς συνειδήσεως οὐδεὶς χωρεῖ συμβιβασμός, οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποκρύπτωνται ὑπὸ τὰς αὐτὰς λέξεις δύο νοήματα καὶ δύο διάφοροι ἀντιλήψεις καὶ ἐξηγήσεις τῶν κοινῇ παραδεκτῶν γενομένων προτάσεων. . . . Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἡνωμένη Ἐκκλησία τῶν μὲν παραδεχομένων μίαν πηγὴν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, τὰς Ἱερὰς Γραφάς, τῶν δὲ θεωρούντων ἀπαραίτητον αὐτῆς συμπλήρωμα καὶ τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν.» Καὶ περαιτέρω λέγει ἡ δήλωσις: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία φρονεῖ ὅτι πᾶσα ἕνωσις δέον νὰ στηρίζηται ἐπὶ κοινῆς πίστεως καὶ ὁμολογίας τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ***τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων.*** » Ἡ δήλωσις αὕτη τῶν Ὀρθοδόξων ἀντιπροσώπων ἐξέπληξεν, ὡς ἦτο φυσικόν, καὶ ἐτάραξέ πως τὸ Συνέδριον. ἐν τούτοις ἦτο χρήσιμος, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὸ Συνέδριον εἰς τὴν ὠμὴν πραγματικότητα, ὅτι πολύ, παρὰ πολύ, ἀπέχει εἰσέτι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν εἶναι δυνατὴ ἡ δογματικὴ καὶ ὀργανικὴ ἕνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀλήθεια λυπηρὰ μέν, ἀλλὰ πραγματική, καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας ταύτης θὰ ἦναι ἐπωφελής.

Ἡμεῖς ἀνέκαθεν εἴμεθα κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως Ἐκκλησιῶν, ἃς ***οὐδεμία χωρίζει σοβαρὰ δογματικὴ διαφορά***, ὡς εἶναι λ.χ. αἱ διάφοροι Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἡ ἕνωσις δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθῇ εἰς πλήρη ***ὀργανικὴν καὶ διοικητικὴν συγχώνευσιν***· διότι τὰ διάφορα συστήματα ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (δι' ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ κοινοτικῶν ἐπιτροπῶν) ἀνταποκρίνονται ἐν πολλοῖς εἰς διαφορὰς ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἰδιοσυγκρασίας, τοπικῶν συνθηκῶν, ἱστορικῶν παραδόσεων, κτλ. Τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐκκλ. διοικήσεως εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ζήτημα ***ὅλως δευτερεῦον καὶ ἐπουσιῶδες*** ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ μία οἱαδήποτε διοίκησις σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ οὐχὶ ἀντί-

θετος πρὸς αὐτό, ὡς εἶναι τὸ Παπικόν. Τὸ κύριον καὶ θεμελιῶδες ζήτημα εἶνε ἡ ***πνευματικὴ ἕνωσις*** – ἡ ἑνότης καὶ ταυτότης τῆς πίστεως — καὶ ταύτην τὴν ἕνωσιν καὶ μόνην θεωροῦμεν ὡς στερεὰν καὶ μόνιμον καὶ ἀξίαν ἐπιδιώξεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέκαθεν ἐθεωρήσαμεν παιδαριώδεις τὰς συζητήσεις περὶ ***ἑνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ἀγγλικανῆς***, ὅσοι δὲ Ἀγγλικανοὶ σπουδαίως ἐσκέφθησαν τοιαύτην ἕνωσιν, ἢ δὲν γνωρίζουσι τί διδάσκει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἢ ἀνήκουσιν εἰς τὴν μερίδα τῶν λεγομένων «Ἀγγλοκαθολικῶν» οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ καταχρηστικῶς παραμένουσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Διότι τὰ 39 Ἄρθρα Πίστεως, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν ἐπίσημον ὁμολογίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ***ῥητῶς ἀπορρίπτουσι καὶ καταδικάζουσι δόγματά τινα θεμελιώδη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.*** Ὅσοι δὲ Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ καὶ θεολόγοι τυρβάζουσι περὶ τὸ ζήτημα τῆς «ἑνώσεως» ταύτης, τὸ πράττουσιν ὑπὸ τὴν ἐνδόμυχον προϋπόθεσιν ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ποιοῦσα ἀβαρίαν τῆς σημερινῆς Ὁμολογίας αὐτῆς, θὰ ἀσπασθῇ ὁλοκληρωτικῶς τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδοξίας. Τοῦτο ἄλλως τε μᾶς τὸ βεβαιοῖ καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα δήλωσις τῆς ἐν Λωζάννῃ Ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας, λέγουσα ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέχεται ἕνωσιν μετ᾽ ἄλλης τινος Ἐκκλησίας μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων.

Διὰ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ παύσῃ πλέον ἡ κωμικὴ συζήτησις περὶ ἑνώσεως Ὀρθοδοξίας καὶ Ἀγγλικανισμοῦ. Τὸ πολὺ πολὺ ἡ Ὀρθοδοξία δύναται νὰ ἐλπίσῃ νὰ δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τοὺς Ἀγγλοκαθολικούς, ἐξερχομένους τῆς Ἀγγλικανικῆς μάνδρας, ὅπου οὐδεμίαν θέσιν ἔχουσιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα ***γενικωτέρας ἑνώσεως***, τοῦτο πρέπει νὰ ἀφεθῇ κατὰ μέρος ἐπὶ πολλὰς εἰσέτι γενεάς, ἕως οὗ τὸ Θεῖον Πνεῦμα, ὅπερ, ὡς ὁ ἄνεμος, «ὅπου θέλει πνεῖ», εὐδοκήσῃ νὰ ἐξεγείρῃ καὶ φωτίσῃ τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν Χριστιανῶν εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς θελήματος τοῦ Θεοῦ. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι καὶ ἂν ἔτι ἔλθῃ ποτὲ ἡ ποθητὴ ἡμέρα, καθ᾽ ἣν πάντες οἱ Χριστιανοὶ θὰ φρονῶσι τὸ αὐτό, θὰ ἦναι δηλ. σύμφωνοι ἐφ᾽ ὅλων τῶν ζητημάτων, ἅτινα συναποτελοῦσι τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πάλιν ἡ πλήρης διοικητικὴ ἀφομοίωσις καὶ συγχώνευσις τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν οὔτε δυνατὴ θὰ ἦναι οὔτε ἀναγκαία. Ὅπως ὑπάρχει ἄπειρος ποικιλία μεταξὺ τῶν κλάδων καὶ φύλλων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζηται ἐκ τούτου ἡ ζωτικότης καὶ στερεότης αὐτοῦ, τοὐναντίον δὲ μάλιστα ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ ἔγκειται ἡ ὡραιότης αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐν ἡνωμένῃ ἀκόμη παγκοσμίῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ***θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε διάφορα συστήματα διοικητικά***, σύμφωνα πρὸς τὸ ἦθος, τὸν χαρακτῆρα, τὰς παραδόσεις, τὰς τοπικὰς συνθήκας, τὸ περιβάλλον, τὸ κλῖμα ἑκάστης χώρας καὶ ἑκάστου λαοῦ. Τοῦτο δὲ οὐδόλως θὰ παραβλάπτῃ τὴν ἑνότητα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

Τί λοιπόν; Πρέπει νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας καὶ νὰ μὴ καταβάλωμεν καμμίαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς πάντων τῶν Χριστιανῶν ἑνώσεως; Πρέπει νὰ ἀποδοκιμάσωμεν καὶ ἀποτρέψωμεν τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους, οἵτινες ἀπὸ τόσου χρόνου ἐργάζονται ὑπὲρ προσεγγίσεως τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

Αἱ τοιαῦται προσπάθειαι δὲν εἶναι ἄκαρποι καὶ πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴ χαλαρωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνταθῶσι. Δὲν ἐπιτυγχάνουσι μὲν τὴν ***ἕνωσιν***, ἀλλ' ὁμολογουμένως προάγουσι τὴν ***προσέγγισιν*** μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, καλλιεργοῦσαι διὰ τῆς καλλιτέρας ἐπαφῆς καὶ γνωριμίας καλλιτέραν ***ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν καὶ φιλίαν***, καὶ δημιουργοῦσαι τὸ ἔδαφος πρὸς ***συνεργασίαν τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Σατανᾶ.*** — κατὰ τῆς ἀπιστίας, τοῦ ὑλισμοῦ, τῆς διαφθορᾶς, τῆς ἀναρχίας, τοῦ κομμουνισμοῦ, κτλ. Μία τοιαύτη παγκόσμιος συνεργασία τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, βασιζομένη ἐπὶ πνεύματος ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, θὰ ἔχῃ ἀνυπολογίστους συνεπείας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ προαγάγῃ ἁλματικῶς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. (1)

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΟΓΕΝΕΣΕΩΣ (2)

«Ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ζωὴν οὐκ ἔχει».
(Α'. Ἰωάν. ε'. 12).

«Πᾶσα ζωὴ ἐκ ζωῆς».
(Harvey).

Ἐπὶ 200 καὶ πλέον ἔτη, ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος συνταράσσεται ὑπὸ συζητήσεων περὶ τῆς προελεύσεως τῆς ζωῆς. Δύο μεγάλαι σχολαὶ ὑποστηρίζουν θεω-

(1) Ἡ προρρηθεῖσα δήλωσις τῆς Ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας πρὸς τὸ Συνέδριον τῆς Λωζάννης καταλήγει διὰ τῶν ἑξῆς, ἅτινα ἀρκούντως μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀγαθῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἐπικρατήσαντος πνεύματος: «Δηλοῦμεν ὅτι ἀρκοῦσαν τό γε νῦν ἔχον θεωροῦμεν τὴν ἐπίτευξιν συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ κοινωνικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἐδάφους ἐν πνεύματι Χριστιανικῆς ἀγάπης . . . . Τονίζοντες καὶ πάλιν ὅτι εἰς τὴν ἀνωτέρω ἡμῶν δήλωσιν προβαίνομεν ἐξ ἀκραιφνῶν λόγων θρησκευτικῆς συνειδήσεως, διαβεβαιοῦμεν τὸ Συνέδριον ὅτι μεγάλως ἐνταῦθα ἐνισχύθημεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πεποίθησιν ὅτι εἴμεθα πάντες ἡνωμένοι ἐν τῇ εἰς τὸν ἕνα Σωτῆρα Χριστὸν πίστει. Δηλοῦντες δὲ ὅτι καὶ ἐφεξῆς δὲν θὰ παύσωμεν ἐνδιαφερόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ὁλονὲν στενωτέρας προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, προσθέτομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν θερμὰς ἀπευθύνει πρὸς τὸν Θεὸν εὐχὰς ὅπως διὰ τῆς ὁδηγίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄρῃ τὰς ἐπιπροσθούσας δυσχερείας καὶ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἑνότητα ἐκείνην, ὑπὲρ ἧς ηὐχήθη ὁ Ἱδρυτὴς καὶ Κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησίας Χριστὸς πρὸς τὸν οὐράνιον Αὐτοῦ Πατέρα, «ἵνα πάντες ἓν ὦσι καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμέν.»

Εὐχόμεθα ἐν τέλει ὅπως ὁ Κύριος πλουσίαν παρέχῃ τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ εἰς ἐκείνους, οἵτινες μετ' εἰλικρινείας καὶ φόβου Θεοῦ ἐργάζονται πρὸς ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς».

(2) Τὸ ἄρθρον τοῦτο, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ἀποτελεῖ ἓν κεφάλαιον τοῦ παγκοσμίας φήμης συγγράμματος ***«Ὁ Φυσικὸς Νόμος ἐν τῷ Πνευματικῷ Κόσμῳ»*** τοῦ ***Ἐρρίκου Δρώμμονδ*** (Henry Drummond), διακεκριμένου Σκώτου ἐπιστήμονος, ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑποστηρίζει τὴν ἀλληλεγγύην τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Θρησκείας, ἐμφανιζομένην εἰς τὴν ἀλληλουχίαν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς Βιολογίας, ἤτοι τοῦ νόμου τῆς Προελεύσεως τῆς Ζωῆς, τῶν νόμων τῆς Αὐξήσεως, τοῦ Περιβάλλοντος, τοῦ Ἐκφυλισμοῦ, τοῦ Θανάτου, κτλ. Τὴν ἀντίληψίν του ταύτην ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει δι' ἐπιχειρημάτων ἔκ τε τῆς Ἐπιστήμης καὶ ἐκ τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμα ἤσκησεν εὐρυτάτην καὶ βαθυ-

ρίας ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους. Ἡ μία τούτων διατείνεται ὅτι ἡ ὕλη δύναται νὰ παραγάγῃ ***αὐτομάτως τὴν ζωήν***, ἡ ἄλλη ὅτι ***ἡ ζωὴ δὲν δύναται νὰ προέλθῃ εἰμὴ μόνον ἐκ προϋπαρχούσης ζωῆς.***

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνενεώθη ἐντονώτερον ἡ διένεξις αὕτη ἐξ ἀφορμῆς νεωτέρων πειραμάτων, ἅτινα ἐζήτουν νὰ ἀποδείξουν τὴν Αὐτόματον Γένεσιν. Ὁλόκληρος φάλαγξ παρατηρητῶν, οἱ κορυφαῖοι τῆς βιολογικῆς ἐπιστήμης, κατῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα, κατόπιν δὲ αὐστηροῦ ἐλέγχου τῶν πειραμάτων τούτων καὶ προσεκτικωτέρου ἀντιπειραματισμοῦ ἀπεδείχθη πέρα πάσης ἀντιλογίας ὅτι ἡ ὕλη δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ τὴν ζωὴν καὶ ὅτι πᾶσα ζωὴ προέρχεται ἐκ ζωῆς προϋπαρχούσης.

Ἐπὶ πολὺ πλέον τῶν διακοσίων ἐτῶν παρομοία ἀσυμφωνία διαιρεῖ τὸν θρησκευτικὸν κόσμον. Καὶ ἐδῶ δύο σχολαὶ ὑπεστήριξαν διδασκαλίας ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους. Ἡ πρώτη τούτων διακηρύττει ὅτι ***ἡ πνευματικὴ ζωὴ δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄνωθεν***· ἡ δευτέρα ὅτι ***ὁ ἄνθρωπος δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ παραγάγῃ τὴν ζωὴν ταύτην.*** Ἡ μεταξὺ τῶν δύο διαφορὰ εἶναι ριζική. Ἡ θεωρία τῆς Αὐτομάτου Γενέσεως (ἢ Ἀβιογενέσεως), μεταφραζομένη εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς θρησκείας, σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἰδίων του προσπαθειῶν δύναται νὰ βελτιοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἑωσοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ, καταντήσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς θρησκευτικῆς προαγωγῆς, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ***πνευματικὴν ζωήν***, καὶ τὸ ὁποῖον, κατ' ἐκείνους, δὲν εἶναί τι ἄλλο εἰμὴ τὸ προϊὸν τῆς καταλλήλου ἀναπτύξεως τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου.

Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ θεωρία τῆς Βιογενέσεως ἀντιτάσσει τὸ ***δόγμα τῆς Ἀναγεννήσεως***, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ***τὸ δῶρον τοῦ ζῶντος Πνεύματος.*** Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν ἐξελίσσεται ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου· εἶναι ***νέα κτίσις, ἄνωθεν γεννηθείς.*** Ὅπως εἰς τὸν βιολογικὸν πειραματισμὸν δὲν δύναται τὸ ἄψυχον ἔγχυμα χόρτου νὰ ζωογονηθῇ ἄνευ εἰσαγωγῆς ζώντων σπερμάτων ἔξωθεν, ὁμοίως καὶ ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀφ' ἑαυτοῦ, βαθμηδὸν προαγόμενος εἰς τὴν ἠθικήν.

Οἱ ἀπολογηταὶ τῆς Βιογενέσεως ἐν τῇ θρησκείᾳ ἐβάσισαν τὰ ἐπιχειρήματά των μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως—ἐπὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἔχουν ἀντιπάλους, μὴ παραδεχομένους τὸ κῦρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὰ ἐξ αὐτῆς ἐπιχειρήματα δὲν ἰσχύουν κατὰ τῶν Ὀρθολογιστῶν. Ἡ θεωρία ὅμως τῆς Βιογενέσεως, τὴν ὁποίαν ἄκοντες ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσιν ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν ζωήν, παρέχει μίαν ἀναμφισβήτητον ἀναλογίαν καὶ ἓν ἰσχυρὸν ἐπὶ πλέον ὅπλον πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ κεντρικωτάτῃ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ, ὅλα δὲ τὰ προβλήματα τὰ ἀποβλέποντα εἰς τὴν προέλευσιν τῆς ζωῆς τίθενται οὕτως ἐπὶ νέου ἐπιπέδου.

τάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀγγλοσαξωνικῇ φυλῇ, παρέχον κοινὸν ἔδαφος συνεννοήσεως μεταξὺ δύο πεδίων θεωρουμένων ἀντιθέτων πρὸς ἄλληλα. Ὁ Δρώμμονδ ἦτο ἔνθερμος Χριστιανός· συνειργάσθη ἐπὶ ὁλόκληρον διετίαν μετὰ τῶν περιφήμων Εὐαγγελιστῶν Μούδη καὶ Σάνκεϋ καὶ ὑπῆρξε θερμὸς φίλος καὶ ὑποστηρικτὴς τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ἰδίως ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀφρικῇ.

Ἐφαρμοζομένη εἰς τὸν πνευματικὸν κύκλον ἡ Βιογένεσις ἀνατρέπει ὁλοκλήρως τὸ δόγμα τῆς Αὐτονόμου Γενέσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ ἐκμηδενίζει ἕνα τῶν μᾶλλον ἐπιφόβων ἐχθρῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ Χριστιανισμὸς κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους χρόνους, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐκ μέρους πολλῶν τῶν εὑρισκομένων ἐντὸς τῆς μάνδρας αὐτοῦ. Διότι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν ὑπέστη σοβαρωτέρας ζημίας δι' ἐκείνων, οἵτινες τὴν ἡρμήνευσαν ἐσφαλμένως, ἢ δι' ἐκείνων οἵτινες τὴν κατεδίωξαν. Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὁμολογούντων ἑαυτοὺς Χριστιανοὺς πόσοι εἶναι οἱ ἔχοντες σαφῆ ἰδέαν τῆς διακρίσεως, τὴν ὁποίαν ἔκαμε καὶ ἐτόνισεν αὐτὸς ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ, μεταξὺ τοῦ ***γεννᾶσθαι ἐκ τῆς σαρκὸς*** καὶ τοῦ ***γεννᾶσθαι ἐκ τοῦ Πνεύματος***; Πόσοι μάλιστα ἐκ τῶν Διδασκάλων τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἀγνοοῦν ἐπιμόνως τὴν βασικὴν ταύτην αὐταπόδεικτον ἀλήθειαν; Ἀπὸ πόσων ἀμβώνων δὲν ἀκούομεν κηρυττομένην τὴν αὐτόματον γένεσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ νὰ κατακτήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰώνιον ζωήν; Πόσον δὲ μέγα μέρος τῆς νεωτέρας ἠθικοθρησκευτικῆς φιλολογίας δὲν εἶναι ὅλως ἀφιερωμένον εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἀστηρίκτου τούτου δόγματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐφαρμογὴ ἐν τῇ πράξει θὰ καθίστα ἐκτρωτικὸν ὁλόκληρον τὸ Θεῖον σχέδιον τῆς σωτηρίας!

Ἂς παραστήσωμεν εἰς τὴν φαντασίαν ἡμῶν τὴν εἰκόνα τῶν δύο μεγάλων βασιλείων τῆς Φύσεως — τοῦ ***ἀνοργάνου*** καὶ τοῦ ***ἐνοργάνου***, ὡς ἐμφανίζονται σήμερον ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ νόμου τῆς Βιογενέσεως. Τί σημαίνει ὁ νόμος οὗτος, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἄρνησις τῆς αὐτομάτου γενέσεως; Σημαίνει ὅτι ἡ δίοδος ἀπὸ τοῦ ἀνοργάνου βασιλείου τῶν ὀρυκτῶν πρὸς τὸ ἐνόργανον βασίλειον τῶν φυτῶν καὶ ζῴων εὑρίσκεται ἑρμητικῶς κεκλεισμένη ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν ὀρυκτῶν — ὅτι ἀπεκλείσθη τὸ βασίλειον τῆς ἀψύχου ὕλης ἀπὸ τοῦ βασιλείου τῆς ζώσης ὕλης διὰ φραγμῶν, οἵτινες δὲν διεσπάσθησαν ποτὲ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Οὐδεμία μεταβολὴ ὑλικῆς συστάσεως, οὐδεμία τροποποίησις τοῦ περιβάλλοντος, οὐδεμία χημικὴ ἢ φυσικὴ ἢ οἱαδήποτε ἄλλη μορφὴ ἐνεργείας—οὐδεμία ἐξέλιξις—ἠδυνήθη ἢ δύναται νὰ μεταδώσῃ ζωὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον ἄτομον τῆς ἀψύχου ὕλης. Μόνον μία δύναμις εἰσχωροῦσα ἐκ τῶν ἄνω εἰς τὸν ἄψυχον τοῦτον κόσμον δύναται νὰ μεταδώσῃ ζωὴν εἰς τὰ νεκρὰ ἄτομα τῆς ἀνοργάνου ὕλης.

Πράγματι μυστηριώδης εἶναι ὁ νόμος οὗτος, ὅστις φρουρεῖ τοιουτοτρόπως τὰς πύλας τοῦ ζῶντος κόσμου. Ἔκπληξιν καὶ δέος ἐμποιεῖ τὸ θέαμα τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου νεκροῦ κόσμου τῆς ἀνοργάνου ὕλης, ἀποκεκλεισμένου ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆς ζώσης ὕλης διὰ τοῦ νόμου τῆς Βιογενέσεως, καὶ διαπαντὸς ἐστερημένου τῆς δυνάμεως τῆς αὐτοαναβιώσεως καὶ ζωοποιήσεως. Τόσον μάλιστα εἶναι μυστηριώδης καὶ ἐκπληκτικὴ ἡ ἀδιάβατος ἐκείνη μεθόριος γραμμὴ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ, ὥστε ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπιμόνως ἐζήτησεν ἡ Ἐπιστήμη νὰ τὴν ἐξαλείψῃ διὰ τῆς θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως. Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς Βιογενέσεως ἵσταται ἀσάλευτος, ἀποκρούων σταθερῶς τὰς ἐπιθέσεις τῶν ὀπαδῶν τῆς θεωρίας ταύτης. Ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο ραγδαιοτέρα, αἱ δὲ προσβολαὶ ἀναρίθμητοι καὶ τελειόταται, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὡς εἴδομεν, ὁ νόμος τῆς Βιογενέσεως εἶναι ἀδιάσπαστος. Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ὁ φυσικὸς κόσμος διχάζεται εἰς τὸ ***ἀνόργανον*** βασίλειον, διεπόμε-

νον ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων, καὶ εἰς τὸ ***ἐνόργανον*** βασίλειον κυβερνώμενον ὑπὸ τῶν βιολογικῶν νόμων. Ἀλλὰ περὶ τῆς μεταξὺ τῶν δύο τούτων βασιλείων μεθορίου γραμμῆς, τῆς ἀγνώστου ζώνης, ἥτις χωρίζει τὸν νεκρὸν ἀπὸ τὸν ζῶντα κόσμον, ἡ Ἐπιστήμη σιωπᾷ. Ὡς νὰ εἶχεν ἀναθέσει ὁ Θεὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς λειτουργίας τῆς πλάσεως εἰς τὴν ἀνόργανον φύσιν, ἀλλ' ἐφύλαξε διὰ τὴν ἰδίαν Του ἐπέμβασιν τὸ σημεῖον, ὅπου ἐμφανίζεται ἡ ζωή.

Τὸ σημεῖον τοῦτο μᾶς παρουσιάζεται ὡς ἓν μέγα, χαῖνον καὶ ἀγεφύρωτον χάσμα—χάσμα, τὸ ὁποῖον τὸ πρωτόπλασμα τοῦ Χώξλεϋ ἀδυνατεῖ νὰ γεφυρώσῃ, ὅπως δὲν ἠδυνήθη καὶ οὐδεμία ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων ὑποθέσεων, αἵτινες προὐτάθησαν, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου ἀντίκρυσεν αὐτό—τὸ μέγα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου χάσμα.

Ἀλλὰ ποῦ ἐν τῇ πνευματικῇ σφαίρᾳ θὰ εὕρωμεν φαινόμενον παρόμοιον; Ὑπάρχει ἆρά γε ἐν τῷ ἀοράτῳ κόσμῳ ὁμοία τις μεθόριος γραμμή, τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἰσχύει νὰ διαβῇ;

Ναί, ὑπάρχει τοιαύτη. Καὶ αὕτη ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ παρίσταται ὡς «χάσμα μέγα». Ἡ δίοδος ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον ἀποκλείεται ἑρμητικῶς ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἡ ἀπὸ τοῦ ἀνοργάνου βασιλείου εἰς τὸ ὀργανικόν. Ὁ κόσμος τῆς κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνης ζωῆς χωρίζεται ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς διὰ φραγμῶν, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς ποτε διέσπασε ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Οὐδεμία ὀργανικὴ μεταβολή, οὐδεμία τροποποίησις περιβάλλοντος, οὐδεμία διανοητικὴ ἐνέργεια ἢ ἠθικὴ προσπάθεια, οὐδεμία ἐξέλιξις χαρακτῆρος ἢ πρόοδος πολιτισμου δύναται νὰ προικίσῃ μίαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν με τὴν ἰδιότητα τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Αἱ πύλαι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου φρουροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς Βιογενέσεως. ***«Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»***.

Σημειοῦμεν, ὅτι, ὡς διατυποῦται ὁ νόμος οὗτος, δὲν λέγεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ***δὲν εἰσέρχεται***, ἀλλ' ὅτι ***δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ*** εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «δὲν δύναται» δηλοῖ, ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου δὲν εἶναί τι αὐθαίρετον. Ἡ εἴσοδος τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν εἶναι ***ἐπιστημονικῶς ἀδύνατος***. Ἀπαιτεῖται ἡ ἐπέμβασις τῆς ζωῆς, ἄλλως ἡ τοιαύτη εἴσοδος εἶναι ἀδύνατος τόσον ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως.

Τὴν ζωὴν δὲ ταύτην δίει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πνέον ὅπου θέλει καὶ ἐγγίζον τὴν νεκρὰν τοῦ ἀνθρώπου ψυχήν, τὴν μεταφέρει ὑπεράνω τοῦ ἀγεφυρώτου χάσματος, τὴν προικίζει διὰ τῆς ἰδιότητος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ ἀναπτύσσει ἐν αὐτῇ νέας καὶ μυστικὰς δυνάμεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ὁ οὕτως ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ ἴδῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Ποίας ἀποδείξεις ἔχομεν, ὅτι πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου κεῖται τὸ μέγα ἐκεῖνο χάσμα; Πρωτίστως ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως—τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἀλλὰ διὰ τοὺς μὴ παραδεχομένους τὸ κῦρος ταύτης ἔχομεν τὰς ἀποδείξεις τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ Λογικοῦ καὶ τῆς πείρας. Περὶ τῶν ἀποδείξεων τούτων θέλομεν διαλάβει εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Ἴδωμεν τώρα τί διδάσκει ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἡ θεία Ἀποκάλυψις. Ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει ῥητὴν καὶ σαφῆ διακήρυξιν τοῦ νόμου τῆς Βιογενέσεως ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ. «Ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει ζωήν. ὁ μὴ ἔχων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει ζωήν» (Α΄. Ἰωάνν. ε΄. 12). Ἤτοι, εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν αὐτόματος γένεσις δὲν ὑπάρχει, ὅπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ φύσει. Ἡ ζωὴ προέρχεται ἐκ τῆς ζωῆς· δὲν δύναται νὰ ἐμφανισθῇ ἀφ' ἑαυτῆς. Πηγὴ τῆς ζωῆς ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ εἶναι ὁ Χριστός. Ὁ ἔχων τὸν Χριστὸν ἔχει ζωήν· ὁ μὴ ἔχων αὐτόν, ὅ, τι δήποτε ἄλλο καὶ ἂν ἔχῃ, ζωὴν δὲν ἔχει. Ἰδού, ἔχομεν ἐκ στόματος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τὴν κατηγορηματικωτέραν ἄρνησιν τῆς Ἀβιογενέσεως.

Εἰς τὴν μυστικὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου τούτου τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς εἶναι σύμφωνοι πάντες οἱ θεόπνευστοι συγγραφεῖς τῆς Νέας Διαθήκης. Ὁ Χριστὸς ἱδρύει τὸν Χριστιανισμὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης, διακηρύττων ὅτι ἐὰν μὴ γεννηθῇ τις ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σὰρξ καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα. «Μὴ θαυμάσῃς ὅτι σοὶ εἶπον, πρέπει νὰ γεννηθῆτε ἄνωθεν» (Ἰωάν. γ΄. 6). Ἅπασα ἡ Νέα Διαθήκη σαφῶς διακηρύττει ὅτι ἡ σχέσις τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον εἶναι σχέσις ἑνὸς νεκροῦ πρὸς τὸν κόσμον τῶν ζώντων. «Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς εἶναι θάνατος» (Ρωμ. η΄. 6). Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀποκαλύψει λέγει: «Τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς καὶ εἶσαι νεκρός» (Ἀποκ. γ΄. 1).

Φανερὸν εἶναι ὅτι ὑπάρχει μία ἁρμονία ἀξία προσοχῆς μεταξὺ τῶν ἀποφάνσεων τῆς Ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὸν ὀργανικὸν κόσμον καὶ τῶν ἀποφάνσεων τῆς Γραφῆς ὡς πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Εὑρίσκομεν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν μέγαν νόμον, φρουροῦντα τὰς πύλας τῶν δύο τούτων κόσμων· καὶ δυνάμει τοῦ νόμου τούτου ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς κατωτέρας σφαίρας εἰς τὴν ἀνωτέραν σφαῖραν γίνεται μόνον διὰ ζωοποιοῦ ἢ ἀναγεννητικῆς πράξεως, ἐνεργουμένης ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν ἄνω. Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς Βιογενέσεως τόσον εἰς τὸν φυσικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον· τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀναλογίαν (διότι ἡ ἀναλογία παρατηρεῖται μεταξὺ φαινομένων) ἀλλὰ συνέχειαν—τὴν συνέχειαν ἑνὸς μεγάλου νόμου τοῦ ἑνὸς μεγάλου Νομοθέτου. Εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἄλλην, τὸ ἀρχικὸν πρὸς τὴν ζωὴν βῆμα ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς θαυματουργὸν ἐνέργειαν, ἤτοι θαῦμα, διότι καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ὀλιγώτερον μυστηριώδης ἢ ἡ ἐμφάνισις τῆς ζωῆς ἐν τῇ ἐμβρυολογίᾳ.

Ἐδῶ δὲ ἀκριβῶς βλέπομεν διατὶ τὸ μυστήριον τῆς ἀναγεννήσεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναγγελθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄλλως πως, εἰμὴ διὰ θείας Ἀποκαλύψεως. Διότι ποίαν γνῶσιν ἔχει ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος περὶ πνευματικῶν πραγμάτων; Οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅπως ὁ λίθος οὐδεμίαν γνῶσιν δύναται νὰ ἔχῃ περὶ ζωῆς, εἴτε φυσικῆς, εἴτε ζωϊκῆς. Ἡ γνῶσις περὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου πρέπει νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄνωθεν, οἱ δὲ ἀπορρίπτοντες τὴν πηγὴν ταύτην δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι γνῶσιν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ μίαν ἀνάγκην ἐπιστημονικήν. Ἐπιστημονικώτατα δὲ διατυποῦται ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ: «Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, διότι εἶναι μωρία εἰς αὐτὸν καὶ δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτά, διότι πνευ-

ματικῶς ἀνακρίνεται» (Α΄. Κορινθ. 6΄. 14). «Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἐζωοποίησε . . . . καὶ συνανέστησε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 6΄. 1, 6). Καὶ ἐδῶ πάλιν τὸ θεολογικὸν δόγμα ἀποτελεῖ μίαν ἐπιστημονικὴν ἀνάγκην.

Τὴν ἀνάγκην ταύτην παραδεχομένη ἡ Ἐπιστήμη διακηρύττει ἐπιμόνως τὴν περὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἄγνοιαν αὐτῆς (ἰδὲ H. Spencer «Αἱ πρῶται ἀρχαί», Β΄. ἔκδοσις σελ. 17).

(ἀκολουθεῖ) *Henry Drummond.*

ΜΟΙ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΘΩ ΟΠΩΣ ΘΕΛΩ Ο,ΤΙ ΜΟΙ ΑΝΗΚΕΙ ;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι δίδουν διάφορον ἀπάντησιν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Κατὰ τοὺς μὲν εἴμεθα ἀπόλυτοι κύριοι παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον κατέχομεν, διὰ νὰ τὸ μεταχειριζώμεθα ὅπως θέλομεν. Κατὰ τοὺς δέ, πᾶν ὅ,τι ἔχομεν ἢ ἀπολαμβάνομεν ἐν τῇ ζωῇ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ζωή, μᾶς ἐνεπιστεύθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς χρῆσιν, πρὸς διαχείρισιν, πρὸς ἐκμετάλλευσιν. Εἴμεθα μὲ ἄλλους λόγους **οἰκονόμοι** τῶν ὅσα ἔχομεν, καὶ **ὄχι κύριοι** αὐτῶν.

Ὁποία ὑψηλὴ καὶ ὡραία σκέψις! Τὸ νὰ ἤμεθα οἰκονόμοι τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀοράτου Δοτῆρος!

Ἀλλὰ παρουσιάζεται εὐθὺς καὶ δευτέρα σκέψις, ἡ τῆς εὐθύνης. Ὅλα ταῦτα μᾶς ἐδόθησαν ὅπως τὰ χρησιμοποιήσωμεν ὄχι συμφώνως πρὸς τὴν ἀτομικήν μας διάθεσιν καὶ ἀρέσκειαν, ἀλλὰ πρὸς σκοπὸν ἀνώτερον—ὠφελείας, πολλαπλασιασμοῦ, αὐξήσεως.

Ἐν τῇ Παραβολῇ τῶν Ταλάντων τονίζεται ἡ εὐθύνη τῶν λαβόντων τὰ τάλαντα. Ἀπαιτεῖ ἑπομένως ἀπὸ ἕνα ἕκαστον ὁ Θεὸς νὰ ἐργασθῇ πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν δώρων του. Βλέπομεν δὲ ὅτι καὶ ψέγει καὶ τιμωρεῖ τὸν ἀμελήσαντα νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐπαινεῖ δὲ καὶ ἀμείβει τὸν καλῶς ἐκπληρώσαντα τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην. Ἑπομένως δυνάμεθα νὰ φιλοδοξήσωμεν νὰ ἤμεθα ὡς ὁ λαβὼν τὰ πέντε ἐκεῖνα τάλαντα τῆς Παραβολῆς.

Ἀπόφθεγμά τι λέγει: «Μερικοὶ γεννῶνται μεγάλοι, ἄλλοι τελειοποιοῦν τὸ μεγαλεῖον τοῦτο, ἐνῷ εἰς ἄλλους τὸ μεγαλεῖον ἐπιβάλλεται».

Πολλοὶ ἄνθρωποι προτιμοῦν νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν τῶν τάξεων τούτων. Ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπενθυμίζουν τὰς ἰδίας των προσπαθείας πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἀτομικῆς των θέσεως, καταστάσεως ἢ χαρακτῆρος. Οἱ τοιοῦτοι δὲν ἀποβλέπουν εἰς ἑαυτοὺς ὡς οἰκονόμους, ἀλλ' ὡς κυρίους τῆς ἑαυτῶν ζωῆς καὶ τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχομεν, ὅλα τὰ αὐχήματα τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἀνατροφῆς ἡμῶν, ὅλα τὰ τάλαντα καὶ αἱ δυνάμεις πρὸς ἐργασίαν καὶ πρὸς διανοητικὴν ἐνέργειαν, μᾶς εἶναι ἐμπεπιστευμένα, ὅπως διαχειρισθῶμεν αὐτὰ καὶ δώσωμεν ἀπολογισμὸν τῆς οἰκονομίας μας εἰς τὸν Δοτῆρα αὐτῶν Θεόν.

Ἡ ζωὴ ἡμῶν, ὁ χρόνος, αἱ ἀσχολίαι, καὶ αὐταὶ οἱ ἀναψυχαί μας, μᾶς ἐδόθησαν πρὸς χρησιμοποίησιν. Ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα εἰς ἡμᾶς, εἴτε εὐχάριστα, εἴτε δυσάρεστα, μᾶς ἐδόθησαν πρὸς χρησιμοποίησιν. Πῶς ἐχρησιμοποιήσαμεν τὰς στενοχωρίας, τὰς στερήσεις καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις, τὰς ὁποίας μᾶς ἐπαρουσίασεν ἡ ζωή, καὶ τὰ τραγικώτερα αὐτῆς συμβάντα; Ἀνεκαλύψαμεν ἄρά γε ἐν αὐτοῖς θησαυροὺς κεκρυμμένους καὶ πλοῦτον ἀνεξάντλητον;

Ἀκόμη καὶ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν, ὅταν τοῦτο σπαράσσηται ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀσθενείας, εἶναι παρακαταθήκη εἰς χεῖράς μας πρὸς ἀνύψωσιν πνευματικῶς, πλησιέστερον πρὸς τὸν Θεόν. Εὐλογίαι καὶ δοκιμασίαι—τὰ πάντα ἐδόθησαν πρὸς χρησιμοποίησιν, μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν τελειοποίησιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ ἀμοιβὴν τῆς οἰκονομίας ἡμῶν.

Ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ὑπάρχει ἀνισότης· οἱ ἄνθρωποι παρ᾽ ὅλας τὰς προσπαθείας καὶ νομοθεσίας δὲν δύνανται νὰ τύχωσι τῶν αὐτῶν εὐκαιριῶν καὶ τῆς αὐτῆς τύχης. Ἐξ ἀνάγκης οἱ μὲν θὰ ὑποστῶσιν ἀδικίαν, πικρίαν, ἔχθραν, ἐκμετάλλευσιν, ταπεινώσεις· θὰ ὑπάρξωσι διενέξεις, ὑπεροψία, ἀλληλοσυγκρούσεις. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δίδονται πρὸς χρησιμοποίησιν καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐπ᾽ ἀγαθῷ ὑπὸ τῶν καλῶς ἐννοούντων τὴν εὐθύνην τῆς ζωῆς, — ἥ τις εἶναι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κυρίου, μία «οἰκονομία».

Πόσον ἡ σκέψις αὕτη καταδικάζει καὶ ἐκμηδενίζει τὴν περιφρόνησιν τῶν ἰσχυρῶν πρὸς τοὺς ταπεινούς, τὴν ἀπερισκεψίαν τῶν κούφων, τὴν ἐπιδεικτικὴν καταδεκτικότητα τῶν πεποιθότων ἐπὶ τὰ πλούτη των! Πῶς δὲ ἀνυψοῖ τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀσημάντους ἐκείνους, οἵτινες φαίνονται ὅτι ἐλησμονήθησαν, ὅταν ἐγένετο ἡ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ δώρων τῆς ζωῆς!

(La Bonne Revue)

ΠΟΙΚΙΛΑ

—Κατὰ τὴν τελευταίαν στατιστικὴν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐφοίτησαν ἐκεῖ πέρυσιν ἐν ὅλῳ 2024 φοιτηταὶ τῆς θεολογίας, ἐξ ὧν 716 Εὐαγγελικοί, 875 Παπικοί, 241 Ἕλληνες Οὐνῖται, καὶ 192 Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι. Ἐν Οὐγγαρίᾳ ὑπάρχουσι περίπου 2000 Εὐαγγελικαὶ κοινότητες.

—Ἡ Συριακὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία, ἥτις πρὸ πεντηκονταετίας ἀπεσχίσθη τῆς Νεστοριανῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Περσικῇ Οὐρουμίᾳ (ἐπὶ τῶν Τουρκο-περσικῶν συνόρων) ἀριθμεῖ σήμερον 6894 κοινωνὰ μέλη, ἀπαρτίζοντα 29 κοινότητας. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ὑπέστη πολλοὺς διωγμοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Νεστοριανῶν, οἵτινες βαθμηδὸν συγχωνεύονται εἰς τὴν Ρωσσικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ πολιτικοὺς λόγους. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ρωσσικὴ ἐπιρροὴ ἐν Περσίᾳ συστηματικῶς καταδιώκει τὴν Συριακὴν ταύτην Ἐκκλησίαν.

—Ἡ Γενικὴ Σύνοδος τῆς ἐν Κορέᾳ Πρεσβυτερικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας συνῆλθε πρό τινων ἑβδομάδων ἐν Πέγγ-Γιάγγ, Παρῆσαν 218 χειροτονημένοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ πρεσβύτεροι ἀντιπροσωπεύοντες ἄνω τῶν 100 τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ 50.000 ἰθαγενεῖς Χριστιανούς. Πρὸ 25 ἐτῶν ἑπτὰ ἰθαγενεῖς προσύλυτοι ἐν τῇ αὐτῇ πόλει συνέστησαν τὴν

πρώτην ἐν Κορέᾳ Εὐαγγελικὴν κοινότητα, καὶ συνήρχοντο μυστικῶς διὰ τὸν φόβον τῶν εἰδωλολατρῶν συμπολιτῶν των. Τὴν σήμερον ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ λειτουργεῖ Εὐαγγελικὴ Θεόλογικὴ Σχολὴ ἀριθμοῦσα 140 φοιτητάς, προπαρασκευαζομένους διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ὑπάρχουσι δὲ 6 Εὐαγγελικοὶ ναοί, εἰς οὓς ἐκκλησιάζονται 1200 οἰκογένειαι. Ἡ ρηθεῖσα Γεν. Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ συλλέξῃ δι' ἐράνων τῶν ἐντοπίων Χριστιανῶν 500,000 φράγκων, ὅπως διοργανωθῇ Κορεατικὴ Χριστιανικὴ Ἱεραποστολὴ πρὸς εὐαγγελισμὸν παρακειμένων τῇ Κορέᾳ ἐπαρχιῶν τῆς Κίνας.

—*Αἱ μέλισσαι καὶ ὁ ἀλκοολισμός.* Ὑπεστηρίχθη πρό τινος ὅτι εἴς τινας χώρας τὰ δήγματα τῶν μελισσῶν χρησιμοποιοῦνται ὡς φάρμακον κατὰ τῶν ρευματισμῶν. Ἤδη οἱ ἰατροὶ νοσοκομείου τινὸς τοῦ Λονδίνου ἀνεκάλυψαν ὅτι τὰ αὐτὰ δήγματα εἶναι λίαν ἀποτελεσματικὰ κατὰ τοῦ....ἀλκοολισμοῦ. Πέντε ἄνδρες, ἐξ ὧν οἱ τέσσαρες ἀλκοολικοί, πάσχοντες ἐκ χρονίων ρευματισμῶν, ἐνοσηλεύοντο ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἐκείνῳ. Οἱ ἰατροὶ κατέφυγον εἰς τὸ δῆγμα τῆς μελίσσης καὶ ἐξηκρίβωσαν περίεργα ἀποτελέσματα. Οἱ τέσσαρες ἀλκοολικοὶ οὐ μόνον ἀνέλαβον ἐκ τῆς ἀσθενείας ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσαν πᾶσαν κλίσιν πρὸς τὸ πίνειν. Οἱ Ἄγγλοι ἐπιστήμονες ἔκπληκτοι ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἤρχισαν πειράματα συστηματικά, ἅτινα μέχρι τοῦδε ἐπεβεβαίωσαν τὴν ἀνακάλυψίν των.

—Ἡ γηΐνη ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἀπὸ 510 ἑκατομμύρια τετρ. χιλιομέτρων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τὰ 145 ἑκατομμύρια εἶναι ξηρά, τὰ δὲ 365 ἑκατ. ὕδωρ, θαλάσσαι, ὠκεανοί, λίμναι καὶ ποταμοί. Ἡ ξηρὰ λοιπὸν ἀποτελεῖ τὸ τρίτον τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, ἐπ' αὐτῆς δὲ ὑπολογίζεται ὅτι ὑπάρχουν περὶ τὰς 17,000 ἑνσπονδύλων ζῴων — ἤτοι μαστοφόρων, πτηνῶν καὶ ἑρπετῶν. Κατ' ἀντίθεσιν τὸ βασίλειον τῶν ἐντόμων περιλαμβάνει 300,000 εἴδη ἐντόμων, τὸ δὲ βασίλειον τῶν φυτῶν εἶναι τόσον μέγα ὥστε μέχρι σήμερον περιεγράφησαν 500,000 εἴδη, ἐκ τῶν ὁποίων περίπου 100 μόνον εἴδη ἔχουν καλλιεργηθῆ. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ξηράν, ἡ ὑγρὰ ἐπιφάνεια τῆς γῆς περιέχει ζωὴν ἐνόργανον ὄχι μόνον κατ' ἐπιπολὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ βαθύτερα αὐτῆς στρώματα. Μέχρι τοῦδε ἐταξινόμηθησαν 300,000 εἴδη ἰχθύων, ἀναρίθμητα δὲ εἶναι τὰ εἴδη τῆς κατωτέρας ἐνυδρίου ζωῆς τῶν κοραλλίων, τῶν ἐχινοδέρμων, τῶν ὀστράκων, ὁ κόσμος ὅλος τῶν θαλασσίων ἐντόμων καὶ ἀρθροπόδων, τὰ ὁποῖα καλοῦνται ὀστρακόδερμα. Πόσα τὰ εἴδη τούτων, τὰ γένη των καὶ ὁποῖος ὁ ἀριθμός των; Τίς δύναται νὰ εἴπῃ; Μήπως στερῆται καὶ φυτῶν ἡ θαλασσα; Αἱ ρίζαι τῶν θαλασσίων φυτῶν δὲν ἀπορροφοῦν ἀκατέργαστον τὴν τροφήν των ἐκ τοῦ βορβόρου τοῦ πυθμένος. Ἐν αὐτῷ ἔχουν ἀποικισθῆ εἰς μέγα βάθος πλῆθος μικροβίων, κατεργαζόμενα ἐπιμελῶς τὴν ἰλὺν καὶ παρέχοντα αὐτὴν πρόσφορον πρὸς ἀπορρόφησιν ὑπὸ τῶν φυτῶν, αὐτὰ δὲ πάλιν τρεφόμενα παρὰ τῶν φυτῶν, τῶν ὁποίων αἱ ρῖζαι τοῖς παρέχουν τὸ ἀπαραίτητον δι' αὐτὰ ἄμυλον. Ἐνώπιον τοῦ θεάματος τοῦ Σύμπαντος ὁλοκλήρου δονουμένου, κινουμένου, γεννωμένου, τρεφομένου, θνήσκοντος καὶ ἀεννάως ἀναγεννωμένου, τίς δύναται νὰ μείνῃ ἀναίσθητος πρὸ τῆς σοφίας τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις διέπλασε τὴν ζωὴν ἐν στενωτάτῃ ἀλληλεγγύῃ καὶ ἀμοιβαίᾳ σχέσει καὶ ἐξαρτήσει, ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης αὐτῆς μορφῆς μέχρι της κατωτάτης; Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἔργον τύχης, ἢ Νοῦ ὑπερτάτου καὶ πανσόφου;

«Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου, Κύριε! Ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα ἐποίησας· πλήρης εἶναι ἡ γῆ τῶν ποιημάτων Σου.»